ſumqꝫ diuidat:vt vna vera altera falſa ſit:vnã oꝫ eẽ affirmationẽ ⁊ vnam negationem.qđ ꝯtingit ſi neqꝫ ſubiectũ neqꝫ p̃dicatũ multa ſignificet.qꝛ ſi plura de⸗ ſignet ⁊ equiuocum ſit:non erit in huiuſmodi propo ſitionibus vna ſemper vera altera falſa: Herminus vero ſic ſentit: Quod ait Ariſtoteles. Sin vero duo⸗ bus vnũ nomen eſt poſitũ:ex quibus non eſt vnũ:nõ eſt vna affirmatio nec vna negatio:vt in eo ĩquit qđ eſt homo greſſibilis eſt.quoniam qđ dicimus greſſi⸗ bile poteſt ⁊ bipes eſſe ⁊ quadrupes ⁊ multiplex ani⸗ mal demonſtrari. Ex his inquit oĩbus vnum fit quod eſt pedes habens. Iſta inquit huiuſmodi affirmatio non multa ſignificat.ſed ſententia ariſtotelis omnino non ſequit̃.neqꝫ enĩ ex his oĩbus vnũ fit.nec quadru⸗ pes bipes ⁊ multipes pedes habere faciũt.hic enim numerus pedũ eſt:non pedũ cõſtitutio. quare Her⸗ minius p̃termittendus eſt. Huic aũt expoſitioni quã ſupra diſſerui Aſpaſius ⁊ Porphyrius ⁊ Alexander in his quos in hunc librũ edidere cõmẽtariis cõſenſe re.ſed ne diutius nobis Ariſtotelis exemplũ caliginis obſcuritatem ferat:hoc in aliquo noto exemplo voca buloqꝫ videndũ eſt. Cum enim dicimus. Aiax ſe pere mit ⁊ Telamonis aiacem filium:⁊ Oileũ demõſtrat: ex quibus duob⁹ vnũ fieri aliquid nõ poteſt ex duob⁹ enĩ indiuiduis nihil omnino iungit̃. Quare huiuſmo di propoſitio multa ſignificat . ſed hec hactenus. nunc autẽ determinat hec que de propoſitiõibus ſu pra iã dixerat.non de oĩ tpe:ſed de ſolis tantũ prete rito ⁊ preſenti:quẽadmodũ ſe in veritate ⁊ falſitate habent diſeruiſſe. In futuris vero non idẽ eſt:quale de p̃ſenti ⁊ p̃terito in propoſitiõe iudiciũ: iccirco qꝛ iam vel cõtingit:vel cũ eſt:definita veritas ⁊ falſitas in propoſitiõibus inuenit̃:vt cum dico brutus conſu latum prim⁹ ĩſtituit ſub rege tarquinio : dicat alius brutus cõſulatũ non prim⁹ inſtituit ſub rege tarqui⸗ nio. Hic vna vera altera falſa ẽ etiã affirmatio defi⸗ nite:vera eſt.definite falſa negatio. Rurſus in preſẽ ti cũ dicimus vernũ temp⁹ eſt:vernũ temp⁹ nõ eſt: ſi hoc verno tpe dictũ ſit:affirmatio vera ẽ ⁊ definite vera negatio falſa ⁊ definite falſa eſt. Quod ſi haud verno tempore dictũ ſit :definite falſa affirmatio : ⁊ definite eſt vera negatio.iccirco qꝛ ſiue in preſenti ſi ue in preterito veritas affirmationis negationiſve iam contingit.in futuro vero nõ eodẽ modo ſe ſe hꝫ vt cũ dicimus:franci gothos ſupabunt:ſi quis negat franci gothos non ſuperabũt:vna quidẽ vera eſt : al tera falſa. Sed que vera que falſa ſit:nullus ante eri tũ agnoſcit:atqꝫ hoc eſt quod ait.in his ergo que ſũt ⁊ que facta ſunt.neceſſe eſt affirmationem vel nega⸗ tionẽ verã vel falſam eſſe:in vniuerſalib⁹ quidẽ vni uerſaliter ſemp hanc quidẽ verã:illam vero falſam. Et in his que ſunt ſingularia:vt dictũ eſt:vt nõ mõ vna ſemper vera ſit altera falſa in tota contradictiõe Sed illud quoqꝫ habeat:vt in vna qualibet definite veritas aut falſitas reperiat̃ ita vt in his ſingularib⁹ veritas ⁊ falſitas in propoſitionibus diuidat̃:in vni⸗ uerſalib⁹ aũt ſi his p̃ticularitates opponãtur (quẽad modum dictum eſt) vnam neceſſe eſt veram eſſe al⸗ terã falſam. Sed definita propoſitionũ veritate vel falſitate ſicut ſupra diſſerui. Quare in ſequentibus q̃ dam de futuris tractanda ſunt ⁊ quoniam maiuſ op⁹ eſt quã hic breuiter dici poſſe viderimus:⁊ nos ſecũ di voluminis ſeriem longius extraximus.hoc loco fa ſtidioſam longitudinem terminemus.

¶Incipit cõmẽtarioꝝ liber tertius.

EA que huius libri ſeries cõtinebit:expo nere altioris pene tractatus eſt:quã vt ĩ logica diſciplina cõueniat diſputari . ſꝫ qm̃ (vt ſepe dictũ eſt) oratiõib⁹ ſenſa p̃ feruntur:quib⁹ ſubiectas eſſe res mani feſtũ ẽ:non ẽ dubiũ quin qđ in rebus ſit.id ſepe trãſ ferat̃ ad voces.quare mihi recte cõſiliũ fuit ſubtiliſ ſimas Ariſtote. ſẽtẽtias gemino ordine cõmentatio⸗ nis aperire. Nã quod prior tenet editio: ingredienti⸗ bus ad hec altiora ⁊ ſubtiliora quãdã quodãmodo fa ciliorẽ ſemitam parat. Qđ aũt ſecũda editio in pate faciẽdis ſubtilibus ſentẽtiis elaborat. Hoc ſtudio do ctrinaqꝫ ꝓuectis legendũ diſcẽdũqꝫ proponit̃:quare prius quedã pauca dicenda ſunt:quatenus ea de qui⸗ b⁹ poſtea tractaturi ſum⁹.hec ipa legẽtib⁹ nõ videã tur ignota. Categoricas ꝓpõnes greci vocant q̃ ſine aliq̃ ꝯditiõe ꝓpõnis ꝓmũt̃:vt ẽ dies ẽ:ſol ẽ.hõ ẽ.ſol calet ⁊c.q̃ ſine alicui⁹ ꝯditiõis nodo atqꝫ ligamĩe ꝓ⸗ ponũt̃. Sũt ãt ꝯditiõales ꝓpões hmõi.ſi dies ẽ lux eſt:quas greci hypotheticas vocant. Conditionales aũt dicunt̃:qꝛ talis quedã proponit̃ cõditio:vt dicat̃ ſi hoc eſt illud eſt.⁊ illas quidẽ quas cathegoricaſ gre ci nominãt.latine p̃dicatiuas dicere poſſumus. Nam ſi cathegoria predicamẽtũ eſt:quare nõ quoqꝫ cathe gorice propoſitiões predicatiue dicant̃. Harum autẽ quedã ſunt:que cũ ſempiterna ſignificent:ſicut he reſ quas ſignificant ſemper ſunt:⁊ nunqꝫ a propria natu ra diſcedũt:ita quoqꝫ ipe propoſitiones ĩmutabili ſi⸗ gnificatiõe ſunt:vt ſi quis dicat deus eſt deus ĩmor⸗ talis ẽ.he nãqꝫ ꝓpoſitiões ſicut de ĩmortalibus dicũ tur:ita quoqꝫ ſempiterna habẽt ⁊ neceſſariã ſignifi⸗ cationẽ:neqꝫ hoc in vni⁹ tpis natura p̃ſpicitur.ſed in oĩuꝫ. Nã cũ dicimus deus ĩmortalis ẽ:vel ĩmortalis fuit:vel ĩmortalis erit:a propria ſignificatiõis neceſ⸗ ſitate nõ diſcrepant.neceſſarias autẽ propões voca m⁹ in qb⁹ id qđ dicit̃.aut fuiſſe:aut eſſe:aut certe ne ceſſe ẽ euẽire.⁊ hec qdẽ que ſẽpiterna ſignificãt:ſem piterne neceſſitatis ſũt. Nã ẽt ſi ĩ his nõ ſit manife⸗ ſta veritatis natura:nihil tñ ꝓhibet firã eẽ neceſſita tis ĩ natura cõſtãtiã:vt ſi nobis ignotũ eſt vtꝝ paria ſint aſtra an ĩparia:nõ tñ iccirco poterit euenire : vt nec paria nec ĩparia videãt̃:ſꝫ ſine vlla dubitatione aut paria ſũt aut ĩparia. Oĩs.n.multitudo hoꝝ alteꝝ retĩet ĩ natura.quocirca ⁊ ĩ his ſi qſ dicat aſtra paria ſũt:aliuſqꝫ reſpõdeat aſtra paria nõ ſũt.vel ſi qs di⸗ cat aſtra ĩparia ſunt:aliuſqꝫ rñdeat aſtra ĩparia non ſunt vn⁹ hoꝝ veꝝ ex neceſſitate ꝓponit.⁊ q̃ꝫq̃ꝫ id qđ qlibet hoꝝ veꝝ dixerit:nobis ignotũ ẽ:neceſſe ẽ tñ ĩ mutabiliter eẽ qđ dicit̃:atqꝫ he quidẽ ſũt ĩmutabili ter neceſſarie ꝓpões. Alie vͦ ſũt que non ſempiter⸗ na ſignificãtes ſunt tñ ⁊ ipſe neceſſarie : quouſqꝫ illa ſubiecta ſũt.de qb⁹ ꝓpõ aliqd affirmat aut negat:vt cũ dico homo mortalis ẽ.q̃ꝫdiu hõ ẽ tãdiu hoĩeꝫ eſſe mortalẽ neceſſe ẽ:nã ſi qs dicat ignis calid⁹ ẽ: quãdiu ẽ ignis tãdiu ex neceſſitate vera ẽ ꝓpõ. Alie vͦ ſũt q̃ a natura neceſſitatis recedũt:⁊ q̃dã tñ cõtigentia ſi gnificãt.ſꝫ hec aut eq̃lr ſe ad affirmationẽ negationẽ qꝫ habẽtia ſũt:aut ad vnũ vergẽtia frequẽti⁹.eq̃lr ſe qdẽ hñt:vt ſi qs dicat me hodie eẽ lauãdũ hodie me ñ eẽ lauãdũ. Nihil.n.negatio vel affirmatio fiet ma⸗ gis.vtreqꝫ.n.eq̃lr neceſſarie ñ ſũt. Ille vͦ q̃ pl⁹ ad al terã p̃te vergũt hmõi ſũt:vt ſi qs dicat hoĩeꝫ ĩ ſene ctute caneſcere:hoĩeꝫ ĩ ſenectute nõ caneſcere:fit qdẽ freq̃nti⁹ vt caneſcat:nõ tñ ĩterclusũ ẽ:vt nõ caneſcat. Predicatiuaꝝ ãt ꝓpõnũ nã ex reꝝ veritate ⁊ falſi⸗

Propoſitionum diuiſio in Cat. & hypo.

Propoſitiones ſempiterne

Neceſſarie p̃poſitiones & ſempiterne

Neceſſarie non ſempiterne

Propoſitiones cõtingentes

Ad alteram plus vergentes

tate colligit̃. Queadmodũ ſe ſe res habent: ita ſe ſe ꝓ
poſitiones habebũt que res ſignificãt. Nã ſi in ſe res
vllam retinent neceſſitatem: propoſitiones quoqꝫ ne-
ceſſarie ſunt. ſin vero tantũ ineſſe ſignificent: vt ſi qs
dicat homo ambulat: homini ineſſe ambulationẽ mõ
ſtrauit: preter aliquã neceſſitatẽ ſunt tantũ ineſſe ſi-
gnificantes omni vacue neceſſitate. Quod ſi res ĩpoſ
ſibiles ſunt. propoſitiones que illas res demonſtrant:
ĩpoſſibiles nominant̃. ſi vero res cõtingenter ſunt ve
nientes atqꝫ abeũtes: que illas produ͂t: contingentes
propoſitiones nuncupant̃. Quoniã aũt tempoꝝ alia
ſunt futura: alia preſentia: alia vero p̃terita: res quo
qꝫ ſubiecte temporibus: his quoqꝫ tempoꝝ diuerſita
tibus varie ſunt. alie. n. preſentis tp̃is ſunt alie futu-
ri: alie preteriti. Eodẽ quoqꝫ modo propoſitiões alie
p̃teriti tp̃is ſignificationẽ tenẽt: vt cũ dico greci tro-
iam euertere: alie preſentis vt francorum gothorũqꝫ
pugna cõmittit̃: alie futuri: vt pſe ⁊ greci bello mori
turi ſunt. ⁊ de preteritis quidem de preſentibus: vt
res ipſe ſtabiles ſunt ⁊ definite: ſic ⁊ propoſitiones.
Nam quod factũ eſt: non eſt non factũ: ⁊ quod eſt nõ
factũ nondũ factuꝫ eſt. iccirco de eo q factum eſt ve
rũ eſt dicere definite quoniam factum eſt. ⁊ falſum ẽ
dicere quoniã factũ nõ eſt. rurſus de eo ꝙ factũ non
eſt verũ eſt dicere quoniã factũ non eſt: falſum ẽ qm̃
factum eſt. ⁊ de preſenti quoqꝫ qđ fit definitam habꝫ
naturam in eo ꝙ fit. definitam quoqꝫ in propoſitioni
bus veritatẽ falſitatẽqꝫ habere neceſſe eſt. Naꝫ ꝙ fit
definite verum eſt dicere quoniam fit: falſum qm̃ nõ
fit. Quod non fit verum eſt dicere non fieri: fieri aũt
falſum. De definitione ergo propoſitionũ p̃teriti vel
preſentis ſupra iam dictum eſt. Nunc vero ad illaruꝫ
propoſitionum veritatem falſitatemqꝫ diſputationis
ordinem conuertit: que in futuro dicunt̃: queqꝫ ſunt
contingentia. ſolet autem futura vocare: que eadem
cõtigentia dicere conſueuit. Contingens ſm̃ Ariſtote
licam ſententiaꝫ eſt: quodcũqꝫ aut caſus fert aut ex li
bero cuiuſlibet arbitrio ⁊ propria volũtate venit aut
facilitate nature in vtrãqꝫ partem redire poſſibile eſt
vt fiat. ſ. ⁊ non fiat. hec ergo in preterito quidem ⁊ p̃
ſenti definitum ⁊ conſtitutum habent euentum: que
enim euenerunt non eueniſſe non poſſunt. ⁊ que nũc
fiunt vt nunc non fiant cum fiunt fieri nõ poteſt. ĩ his
autem que in futuro ſunt ⁊ contingentia ſunt ⁊ fieri
poteſt aliquid ⁊ non fieri. Sed quoniam tres modos
ſupra poſuimus contingentis: de quibus meli⁹ ĩ phy
ſicis tractauimus: ſingulorum ſubdamus exempla. ſi
heſterno die egreſſus domo inueni amicũ: quem in
animo habebam querere non tamen tunc querebam
vt nõ inuenirẽ quem inueni anteq̃ꝫ inuenirẽ fieri po
terat. Cum autem inueni vel poſtq̃ꝫ inueni: vt non in
ueniſſem: fieri nõ poterat. Rurſus ſi ipſe ſponte pre-
terita nocte profectus ſum in agrum: anteq̃ꝫ hoc fie-
ret vt non proficiſcerer fieri poterat. poſtq̃ꝫ profect⁹
ſum vel cum profectus ſum: vt nõ hoc fieret quod fie
bat: aut non factũ eſſet quod erat factum fieri nõ va
lebat: Amplius poſſibile eſt ſcindi hãc quã veſtior tu
nicam. ſi heſterno die ſciſſa eſt cum ſcindebatur aut
poſtq̃ꝫ ſciſſa eſt. vt non ſcinderetur aut non eſſet ſciſ-
ſa fieri nequibat. ante vero q̃ꝫ ſcinderetur fieri pote
rat vt non ſcinderetur. perſpicuum ergo eſt in preſen
tibus preteritis earundeꝫ reꝝ que ſunt contingentes
definitum conſtitutumqꝫ eſſe euentuꝫ. In futuris ãt
vnum quodlibet duorum fieri poſſe: vnum v̊o defini
tum non eſſe: ſed in vtraqꝫ parte vergere: ⁊ aut hoc
quidem aut illud ex neceſſitate euenire: vt autem hoc
quodlibet definite vel qđlibet aliud definite fieri non
poſſe. que enim contingentia ſunt: in vtraqꝫ parte cõ
tingũt. ꝙ autem dico tale eſt. egrediẽte me hodie do
mo amicũ inuenire aut nõ inuenire neceſſe eſt. In oĩ
bus enim aut affirmatio eſt aut negatio: ſed inuenire
ſine dubio definite aut certe ſi hoc non eſt rurſus de
finite nõ ĩuenire nõ eſt: neceſſe quemadmodum he-
ſterno die quo amicũ egrediens domo inueni defini-
tũ eſt: definitũ eſt aũt ꝙ non eſt veꝝ me nõ inueniſſe
Non eodem modo ĩ his que ſunt cõtigẽtia ⁊ futura:
ſꝫ tantũ aut hoc quidẽ aut illud eſt: ⁊ hoc ex neceſſita
te. Quod autem vna res vel quilibet vn⁹ euent⁹ defi
nitus ⁊ iã quaſi certus ſit: in futuris fieri non poteſt.
⁊ in hac re diſſimiles ſunt propoſitiones contigẽtiũ ⁊
futurorũ his que ſunt preteritoꝝ vel preſentiũ. nam
cum ſimiles ſint in eo ꝙ ĩ his aut affirmatio ẽ aut ne
gatio: ſicut etiam ĩ his que ſunt preterita vel preſen-
tia: in illo diuerſe ſunt ꝙ in his quidem. ideſt preteri-
tis ⁊ preſentibus rerum diffinitus euentus eſt. In fu
turis vero ⁊ cõtigentibus indefinitus eſt ⁊ incertus.
Videntur tamen quedam preſentia vel preterita in-
certa ⁊ indefinita ſed ſolum nobis ignorantibus non
nature. nã licet ignoremus nos vtruꝫ aſtra paria ſint
an ĩparia. vnum tamen quodlibet definite in natura
ſtellaꝝ manifeſtũ eſt eſſe. ⁊ hoc nobis quidẽ ignotum
eſt: nature vero notiſſimũ. Sed nõ ita hodie me vi-
ſurũ eẽ amicũ aut nõ viſuꝝ. nobis quidẽ quid euẽiat
ignotũ eſt: notum vero nature: nõ. n. hoc naturaliter
ſed caſu euenit. quare huiuſmodi propoſitiones non
mõ ad noſtrã. ſed ad nature ipſius noticiã ſm̃ ĩcertũ
euentũ ⁊ incõſtantẽ veritatẽ atqꝫ mendaciũ deriua-
bũt̃: talis enim eſt cõtigentis natura: vt vel in vtra-
qꝫ parte equaliter ſeſe habeat vt hodie me eſſe lauan
dũ vel hodie me non eſſe lauandũ vel in vna pl⁹: mi-
nus in altera: vt hominẽ caneſcere ĩ ſenectute: vel ho
minẽ nõ caneſcere in ſenectute. illud enim plus ſit: il-
lud minuſ. Sed nihil prohibet id qđ rari⁹ fit: tamẽ fie
ri. de his ergo ariſtotelica ſubtilitas diſputatura pri-
mũ a ſingularib⁹ ĩchoãs ad vniuerſalia tractatui viã
pandit. duobus. n. modis cõtradictiões fiebant aut ĩ
ſingularibus aut in vl̃ib⁹ vl̃iter predicatis ⁊ his op
poſitis. ingredit̃ aũt ex his tribus que ſupra iaꝫ dicta
ſunt ex caſu: ex libero arbitrio: ex poſſibilitate: q̃ oĩa
vno noĩe vtrũlibet vocauit fingens. ſ. nomen adhoc:
ꝙ nõ vnius ⁊ certi euẽtus ſũt iſta: ſꝫ vtriuſlibet: ⁊ quo
mõ cõtingit ea fieri vel nõ fieri: hoc aũt mõſtratiuũ
ẽ nature ĩſtabilis ⁊ ad vtrãqꝫ partẽ ſine vlli⁹ rei oblu
ctatione vergẽtis. Non aũt oportꝫ arbitrare illa eſſe
vtrũlibet ⁊ cõtingẽtiũ nature: quecũqꝫ nobis ignota
ſunt neqꝫ. n. ſi nobis ignotũ ẽ a perſis ad grecos miſ-
ſos legatos: iccirco miſſos eſſe incerti euent⁹ eſt. nec
ſi letale ſignũ in egrotantis facie medicina dep̃hẽdit
vt aliud eẽ nõ poſſit: niſi ille moriat̃: nobis aũt ignotũ
ſit ꝑꝑ artis ĩperitiã: iccirco illũ egꝝ eẽ morituꝝ vtrũ
libet ⁊ cõtigentis nature eſſe iudicãdũ eſt: ſed illa ſo-
la talia ſine dubio eẽ putãda ſũt quecũqꝫ iccirco no
his ignota ſunt: ꝙ ꝑ propriã naturã qualem habeãt
euẽtũ ſciri nõ poſſũt: iccirco qm̃ ꝓpa inſtabilitate nãe
ad vtraqꝫ vergunt̃. i. ad affirmatiõis ⁊ negatõis euẽ
tũ propria inſtabilitate atqꝫ incõſtãtia ꝑmutant̃. Eſt
autem inter philoſophos diſputatio reꝝ q̃ fiũt cauſis
neceſſitate ne oĩa fiãt: an quedã caſu. ⁊ in hoc Epicu
reis ⁊ Stoiciſ ⁊ Peripateticis noſtris magna ꝯtẽtio
ẽ: quorum pauliſper ſñias explicemus. Peripatetici
enim

enim:quorum Ariſtoteles princeps eſt: ⁊ caſuꝫ ⁊ libe
ri arbitriũ iudicij ⁊ neceſſitatẽ i rebꝰ que fiũt: queqꝫ
agũt tũ grauiſſima auctoritate tũ apertiſſima rõne
cõfirmãt. Et caſũ quidẽ eſſe in phyſicis probãt: quo⸗
tiẽs aliquid agit ⁊ non id euẽit: propter quod illa res
cepta eſt: que agebat: id qꝺ euẽit ex caſu eueniſſe pu
tandũ eſt: vt caſus quidẽ non ſine aliqua actione fit:
quotiẽs aũt aliud qddam euenit ꝑ actionẽ que gerit
quam ſperat: illud eueniſſe caſu peripatetica probat
auctoritas. Si quis enĩ terram fodiens vel ſcrobem
demittens agri cultus cauſa theſaurum reperiat: ca
ſu ille theſaurus inuentus eſt non ſine aliqua quidem
actione. terra enim foſſa eſt cum theſaurus eſt inuen
tus. Sed nõ illa erat agentis intentio: vt theſaurꝰ in
ueniret. Ergo aliquid agenti homini ꝓꝑ aliud tamẽ
agenti res diuerſa ſucceſſit. Hoc igitur ex caſu euẽire
dicit: quodcũqꝫ ꝑ quãlibet actionem euenit nõ ꝓꝑ eã
rem ceptam que aliquid agenti ſucceſſerit. ⁊ hoc qꝺ
in ipſa reꝝ natura eſt: vt non hoc ex noſtra conſtaret
ignorantia: vt non iccirco quedã eſſe caſu viderent:
ꝙ nobis ignota eſſent: ſed potiꝰ iccirco a nobis igno
rent: ꝙ hec in natura q̃cũqꝫ caſu fiunt nullam neceſſi
tatis conſtantiam aut prouidẽtiã modo tenerẽt. ſtoi
ci quidẽ omnia ex neceſſitate ⁊ prouidẽtiã fieri putã
tes: id quod ex caſu fit: non ẜm ipſiꝰ naturam fortũe:
ſed ẜm nr̃am ignorantiã mentiũt: id enĩ caſu fieri pu
tant: quod cũ neceſſitate fit: tamen ab hoibꝰ ignoret.
Et de libero quidẽ arbitrio eadem nobis pene illiſqꝫ
cõtentio eſt. Nos enim liberũ arbitriũ ponimus nul
lo extriſecus cogente in id quod nobis faciendum vel
nõ faciendũ iudicantibꝰ ꝑpendentibuſqꝫ videat: ad
quã rem preſumpta prius cogitatione ꝑficiendam ⁊
agendã venimus: vt id quod fit. ex nobis ⁊ ex nr̃o pri
cipiũ iudicio ſumat nullo extrĩſecꝰ aut violẽter cogẽ
te: aut violẽter impediente. Stoici autem omnia ne
ceſſitatibus dantes cõuerſo quodam ordine liberum
voluntatis arbitrium cuſtodire conãt. dicũt enim na
turaliter quidem animam habere quãdã volũtatem
ad quã propria natura ipſius voluntatis impellit. ⁊ ſi
cut in corporibus inanimatis quedã naturaliter gra⸗
uia ferũtur ad terrã: leuia ſurſum meant. ⁊ hec natu
ra fieri nullus dubitat: ita quoqꝫ in nobis ⁊ in ceteriſ
animalibꝰ voluntatẽ quidem naturalem eſſe cunctis:
⁊ quicquid fit a nobis: ẜm voluntatẽ que naturalis no
bis eſt putant fieri: illud tamẽ addunt ꝙ ea volumꝰ:
que prouidentie illius neceſſitas imperauit: vt ſit qui
dem nobis voluntas cõceſſa naturaliter: ⁊ id quod fa
cimꝰ voluntate facimus: que. ſ. in nobis eſt: ipaꝫ tamẽ
voluntatẽ illius prouidentie neceſſitate cõſtringi. ita
fieri quidẽ omnia ex neceſſitate: ꝙ voluntas ipſa na⸗
turalis neceſſitateꝫ ſequat fieri etiã ꝙ facimus ex no
bis: ꝙ ipſa voluntas ex nobis eſt ⁊ ẜm animalis natu
rã. Nos auteꝫ liberum voluntatis arbitrium non id
dicimꝰ: ꝙ quiſqꝫ voluerit: ſed ꝙ quiſqꝫ iudicio ⁊ exa⸗
minatione collegit. Alioqui muta quoqꝫ animalia ha
bebunt liberum voluntatis arbitrium. Illa enĩ vide⸗
mus ſponte quedam refugere: quibuſdam ſponte cõ⸗
currere. qꝺ ſi velle aliqd vel nolle recte liberi arbitrii
vocabulo teneretur: non ſolum hoc eſſet hominũ: ſed
ceterorum quoqꝫ animalium: quibꝰ hanc liberi arbi⸗
trij poteſtatẽ abeſſe quis dubitet: ſed eſt liberum ar⸗
bitrium: ꝙ ipſa quoqꝫ vocabula produnt: liberum no
bis de voluntate iudicium. Quotienſcunqꝫ enĩ imagi
nationes quedam concurrunt animo ⁊ voluntatẽ irri
tant: eas ratio perpendit: ⁊ de his iudicat: ⁊ quod ei

melius videtur cum arbitrio perpenderit ⁊ iudicatio
ne collegerit facit: atqꝫ ideo quedam dulcia ⁊ ſpecieꝫ
vtilitatis monſtrantia ſpernimus quedaꝫ amara vel
ardua licet nolentes fortiter ſuſtinemus: ideo non in
voluntate: ſed in iudicatione voluntatis liberum con⸗
ſtat arbitrium: ⁊ non in imaginatiõe: ſed in ipſiꝰ ima
ginationis perpenſione conſiſtit: atqꝫ ideo quarundã
actionũ nos ipſi principia non ſequaces ſumus. hoc ẽ
enim vti ratione vti iudicatione. Eſſe enĩ cõmune no
bis eſt cũ ceteris aĩantibus: ſola ratione diſiungimur
Quod ſi ſola etiam iudicatiõe inter nos ⁊ cetera ani
malia eſt diſtantia: cur dubitemus ratione vti hoc eſ
ſe qꝺ vti iudicatione. Quaꝫ ſi quis ex rebus tollat: ra
tionẽ hoĩs ſuſtulit: hominis rõe ſublata nec ipſa quo
qꝫ humanitas permanebit. Melius igit Peripateti
ci noſtri ⁊ caſum in rebus ipſis fortuitum dantes ⁊ ꝑ
ter vllam neceſſitatem ⁊ libeꝝ quoqꝫ arbitriũ neqꝫ ĩ
neceſſitate neqꝫ in eo ꝙ ex neceſſitate quidem non eſt
non tamẽ in nobis eſt vt caſus: ſed in electione iudica
tionis ⁊ in voluntatis examinatiõe poſuere. In eo au
tem ꝙ poſſibile eſſe dicit eſt quedam inter Peripa⸗
teticos ⁊ Stoicos diſſenſio: quam hoc modo paucis
abſoluimus. Illi enĩ diffiniũt poſſibile eẽ ꝙ poſſit fie
ri: ⁊ ꝙ fieri non prohibet vt non ſit: hoc ad noſtram
poſſibilitatẽ. ſ. referentes. vt ꝙ nos poſſumus id poſ
ſibile dicerent. Quod vero nobis impoſſibile eſſet: id
poſſibile negarent. Peripatetici autem non in nobiſ
hoc: ſed in ipſa natura poſuere: vt quedam ita poſſi⸗
bilia eſſent fieri: vt eſſent poſſibilia non fieri: vt hunc
calamum frangi quidem poſſibile eſt ⁊ etiaꝫ non frã
gi. ⁊ hoc non ad noſtram poſſibilitatem referunt: ſed
ad ipſius rei naturã. Cui ſententie ꝯria eſt illa que di
cit omnia fato fieri: cuiꝰ Stoici auctores ſũt quod. n.
fato fit: ex principalibus cauſis euenit. Sed ſi ita eſt:
hoc quod non fiat nõ ꝑt permutari. Nos autem dici
mus ita quedam eſſe poſſibilia fieri: vt eadeꝫ ſint poſ
ſibilia non fieri: hoc nec ex neceſſitate vel ex poſſibili
tate noſtra metientes. His ergo expeditis illud adde
re ſufficiat hoc Ariſtoteli fixum in ſententia ⁊ diſcipli
na retinenti facile fuiſſe contingẽtiũ ꝓpoſitionũ mo
dũ de futuris oſtẽdere, i. equaliter ſe habere in affir
matione ⁊ negatione: ⁊ in vtraqꝫ parte facere: atqꝫ
ideo determinatã euentus conſtãtiã non habere: ꝙ
niſi ita eſſet omnia ex neceſſitate fieri crederent: qꝺ
melius liquebit cum ad ipſa Ariſtotelis verba veneri
mus. Non autem icõmode neqꝫ incongrue. Ariſtote⸗
les de rebus altioribus ⁊ fortaſſe non pertinentibus
ad artem logicam diſputationem tranſtulit: cũ de ꝓ
poſitionibus loqueret. Neqꝫ enim eſſet firmam re⸗
ctitudinem ⁊ ſignificantiaꝫ propoſitionũ conſtituere
niſi hanc ex rebus ita eſſe probauiſſet. Predicatiue
enim ꝓpoſitiones (vt dictũ eſt) nõ in ſermõibus neqꝫ
in cõplexione predicationũ: ſed in reꝝ ſignificatiõe cõ
ſiſtũt. Quare omnibꝰ que predicẽda erant explicitis
ad ipſius Ariſtotelis ſentẽtias aperiẽdas enotandaſ⸗
qꝫ ꝑueniamus. Categoricas ꝓpoſitiones que predica
tiue latine poſſũt nomĩari (vt ſupra iã diximus) ex re
bꝰ q̃s ipſe ꝓpõnes ſignificãt integra rõcinãdi norma
diiudicat. Ille nãqꝫ q̃s hypotheticas vel cõditiõales
vocamꝰ ex ipſa cõditiõe viã propriam trahunt nõ ex
his q̃ ſignificãt. Cũ. n. dico ſi hõ eſt aĩal eſt. ⁊ lapis ẽ
aĩal nõ eſt illud eſt cõſequẽs illud repugnãs. quare ex
repugnãtia: ⁊ ꝯſequẽtia ꝓpoſitionũ tota in propoſi⸗
tione vis vertitur: vnde fit vt non ſignificatio ẜ ꝯdi
tio poſita hypotheticarũ enũciationũ vĩ nãmqꝫ ꝯſti

tuat.pꝛedicatiue vero ꝓpoſitiones(vt dictum eſt)ex
rebus pꝛincipaliter ſubſtātiaʒ ſumunt:atqʒ ideo qm̄
quedam res ſunt pꝛeſentis tempoꝛis quedam pꝛete-
riti:ſicut euentus ipſarum rerū pꝛeſentis tpiſ vel pͭte
riti certus eſt:ita quoqʒ pꝛedicatiuaꝝ propoſitionum
de pꝛeteritis ⁊ de pꝛeſentibꝰ certa veritas falſitaſqʒ
eſt.Erat aūt ꝯdictionis modus duplex:aut.n.vniuer
ſales particularibus angulariter opponebāt:aut ſin
gularis ſignificatio affirmatiua ſingularem negatio
nē contradictoꝛia oppoſitione perimebat. Et in his
vna vera ſemper altera falſa reperiebat̄. In his aūt
que eſſent indefinite non neceſſe erat vnam veram eſ
ſe alterā falſam.ſed in his in quibus veritas ⁊ falſi-
tas diuidebat̄: in his nō ſolū vna vera ſemper eſt al
tera falſa in pꝛeterito.ſ.⁊ in pꝛeſenti.Sed etiam vna
certā ⁊ definitā veritatē retinet:certam ⁊ definitam
altera falſitatē.In his aūt que ſunt in futuro ſi neceſ
ſarie quidē propoſitiones ſunt:licet ſm̄ tempus futu
rū dicant̄:neceſſe eſt tamen non modo vnam veram
eſſe alteram falſam:ſed ēt vnā definite veram alterā
falſam definite:vt cum dico ſol hoc āno verno tēpoꝛe
in arietem venturus eſt.Si hoc aliu[illegible] neget non ſolū
vna vera eſt altera falſa:ſed etiam in hoc vera eſt af
firmatio definite falſa negatio.ſed Ariſtoteles nō ſo-
let illa futura vocare que ſunt neceſſaria: ſed potius
que ſunt cōtingentia.Contingentia auteʒ ſunt(vt ſu
pꝛa diximus)quecūqʒ uel ad eſſe vel nō ad eſſe equa
liter ſe ſe habēt:⁊ ſicut ipſa indefinitū habēt ⁊ eſſe ⁊
nō eſſe:ita quoqʒ de his affirmationes ⁊ negationes
indefinitam habēt verita[illegible]ē vel falſitatē:cuʒ vna ſem
per vera ſit altera falſa:ſed que vera ſit ⁊ q̄ falſa non
dū in cōtingentibus notum eſt.Naʒ ſicut que ſunt ne
ceſſaria eſſe:in his eſſe definitū eſt:que autem ſunt ī
poſſibilia eē.in his definitū non eſſe:ita quoqʒ q̄ poſ-
ſunt eſſe:⁊ poſſunt nō eſſe:in his neqʒ eſſe neqʒ nō eē
eſt definitū:ſed veritas ⁊ falſitas ex eo ꝙ eſt eſſe rei
⁊ ex eo ꝙ non eſt eſſe rei ſumūtur.nā ſi ſit qd̄ dr̄ veꝝ
eſt:ſi non ſit qd̄ dr̄ falſuʒ eſt.Igit̄ in cōtingētibꝰ ⁊ fu
turis ſicut ipſum eſſe inſtabile eſt ⁊ nō eſſe:eſſe tamē
aut non eſſe neceſſe eſt.Ita quoqʒ in affirmationibꝰ
cōtingentia ipſa pꝛodentibus veritas quidē ⁊ falſitaſ
in incerto eſt.Que enim vera ſit que falſa ſm̄ ipſaꝝ
propoſitionū naturaʒ ignoꝛatur:neceſſe eſt tamē vnā
veram eſſe alteraʒ falſam.Pozphyrius tamē quedā
de ſtoica dialectica permiſcet:que cuʒ latinis auribꝰ
nota non ſint:nec hoc ipſū ꝙ in queſtiōe venit agno
ſcitur:atqʒ ideo illa ſtudio pꝛetermittemus.

¶ In ſingularibus vero ⁊ futuris non ſimiliter.nā
ſi omnis affirmatio vel negatio vera vel falſa eſt. ⁊
omne neceſſe eſt vel eſſe vel non eſſe. Quare ſi hic
quidem dicat futurum aliquid.ille vero non dicat
hoc idem ipſum.Manifeſtum eſt.quoniam neceſ
ſe eſt verum dicere alterum ipſoꝛum.ſi omnis af-
firmatio vera vel falſa eſt.vtreqʒ enim non erunt ſi
mul in talibus.nam ſi verum eſt dicere.quoniam ē
album vel non album.neceſſe eſt album eſſe vel nō
album. Et ſi eſt album vel non album verum ē vel
affirmare vel negare.⁊ ſi non eſt.mentitur:⁊ ſi mē-
titur.non eſt.Quare neceſſe eſt aut affirmationem
aut negationem veram eſſe vel falſam.Nihil ergo
neqʒ eſt:neqʒ fit.neqʒ caſu:neqʒ vtrūlibet nec erit
nec non erit.ſed ex neceſſitate omnia.⁊ non vtrum
libet.aut enim qui dicit verus eſt.aut qui negat ſi-
militer enim vel fieret vel non fieret.

¶ Geminas eſſe contradictiones in propoſitionibus ſu
pꝛa iam dictum eſt:⁊ nunc quoqʒ commemoꝛat in q-
bus neceſſe eſt verā eſſe ⁊ alterā falſaʒ:ſed ea que di
cent̄ de futuris ⁊ contingentibus melius intelligent̄
ſi de his contingentibus loquatur que in ſingulari cō
tradictione pꝛoueniunt .eſt enim vniuerſalium angu
laris cōtradictio ī cōtingētibuſ huiuſmodi.Cras oēſ
athenienſes bello nauali pugnaturi ſunt.Cras nō oēſ
athenienſes bello nauali pugnaturi ſunt.In ſingula-
ribus autem talis eſt.Cras ſocrates ī paleſtra pugna
turus eſt.Cras ſocrates in paleſtra pugnaturus non
eſt.Non autem opoꝛtet ignoꝛare non eſſe ſimiliter cō
tingentes has:que dicunt ſocrates moꝛietur. ⁊ ſocra
tes non moꝛietur:⁊ illas que dicunt ſocrates moꝛiet̄
cras:ſocrates non moꝛietur cras:Ille enim ſuperio-
res omnino cōtingētes non ſunt:ſed ſunt neceſſarie.
Moꝛiet̄ enim ſocrates ex neceſſitate: he vero que tē
pus diffiniunt:nec ipſe in numero contingentium re-
cipiuntur:icirco ꝙ nobis quidem cras moꝛituruʒ eſ
ſe ſocratem incertum eſt.Nature autem incertuʒ nō
eſt.Atqʒ ideo nec deo quoqʒ incertum eſt qui ipſam
naturam optime nouit.Sed ille pꝛopꝛie contingētes
ſunt:que neqʒ in natura ſunt neqʒ in neceſſitate : ſed
aut in caſu aut in libero arbitrio aut in poſſibilitate
nature.Ex caſu quidem vt cū egredioꝛ domo vt ami
cum videam non ob hoc egrediens. Ex libero arbi-
trio vt ꝙ poſſum ⁊ velle ⁊ non velle:an velim hoc an
teqʒ fiat incertum eſt.Ex poſſibilitate ꝙ cū fieri poſ-
ſit ⁊ nō fieri poſſit:⁊ anteqʒ fiat ꝙ vtroqʒ modo pōt
fieri incertum ſit.Ideoqʒ cras ſocrates pugnaturus
eſt in paleſtra cōtigens eſt:ꝙ hoc ex libero venit ar-
bitrio.Ergo in huiuſmodi contingentibus ſi in futu-
ro vna ſemper vera eſt altera falſa:⁊ vna definite ve
ra altera falſa definite:⁊ res verbis cōgruēt : omnia
neceſſe ē eſſe vel nō eſſe:⁊ qcqd fit ex neceſſitate fit:⁊
nihil neqʒ poſſibile eſt eſſe quod poſſibile ſit non eſſe:
neqʒ liberum erit arbitrium:neqʒ in rebus vllus ca-
ſus erit in omnibus neceſſitate dominānte.In his nā
qʒ.i.in ſingularibus contradictionibus verum dicere
vterqʒ non poteſt.Contradictoꝛie enim erant que ſi-
mul eſſe non poterant:ſed nec vtreqʒ negationes at-
qʒ affirmationes falſe eſſe in contradictoꝛijs poſſunt
Ille enim cōtradictoꝛie erant:que ſimul eſſe non po-
terant.Quare vnus verum dicturus eſt vnus falſuʒ
ꝙ ſi nihil datur ī huiuſmodi rebꝰ.i.cōtingentibus in
ſtabili euentus oꝛdine ⁊ valde incerta veritatis ⁊ fal
ſitatis enunciatione pꝛouenire:quicquid verum dici-
tur in affirmatione definite:hoc definite eſſe neceſſe
eſt:quicquid falſum dicitur in negatione hoc non eē
neceſſe ē.Oīa igitur ex neceſſitate aut erūt aut ex ne
ceſſitate non erunt.Nihil ergo nec caſus nec liberum
arbitrium nec poſſibilitas vlla in rebus eſt.Si quidē
tenet cuncta neceſſitas.Ariſtoteles vero ſumens iſtā
hypotheticam propoſitionē ſi omne quod in futuro
dicitur aut definite verum aut falſum eſt definite:
oīa ex neceſſitate fieri ⁊ nihil caſu nihil iudicio nihil
poſſibilitate ex ꝯuenienti oꝛdīe mōſtrat:⁊ hoc poſito
vnam ſcilicet veram alteram falſam definite eſſe:oīa
ex neceſſitate cōtingere.Ex conſenſu rerum propoſi-
tionumqʒ oīa fieri ex neceſſitate monſtrat hoc modo
Pꝛoponit enī hāc conditionē ⁊ hāc verā eſſe ex reꝝ
ipſaꝝ neceſſitate confirmat. Eſt āt ꝯdictio ſi oīs af
firmatio vel negatio ī futuꝝ ducta vā vl̄ falſa ē dfini
te:⁊ oē qcqd fit ex nec̄itate fieri:⁊ nihil nʒ caſu neqʒ

ꝓpꝛia

ꝓpria ⁊ libera volũtate atqꝫ iudicio. Nec vero aliq̃
poſſibilitate: que oĩa vtrumlibet vocabulo nuncupa-
uit. Ponit enĩ hãc cõditionẽ dicens. Nã ſi oĩs affir-
matio vel negatio vera vel falſa eſt ſubaudiẽdũ defi
nite ⁊ oẽ neceſſe eſt eſſe vel nõ eſſe. Quare ſi hic qui-
dẽ dicat futuꝝ aliquid: ille vero nõ dicat hoc idẽ ipꝫ
manifeſtũ eſt qm̃ neceſſe eſt dicere veꝝ alteꝝ ipſoꝝ:
ſi oĩs affirmatio vel negatio vera vel falſa eſt. vtreqꝫ
enĩ nõ erũt ſimul in talibus. Ergo ſenſus hm̃õi eſt. ſi
oĩs inquit affirmatio vel negatio vera vel falſa eſt ð
finite: ⁊ omne neceſſe eſt aut eẽ aut nõ eſſe: ꝙ vel af-
firmatio ponit vel negatio perimit. Nam ſi quilibet
dixerit eſſe aliquid. ⁊ alius dixerit: idem ipſum nõ eẽ
vnus quidẽ affirmat: alius vero negat: ſed in affirma
tione ⁊ negatione que in cõtradictione ponunť vna
ſemper vera eſt altera falſa. neqꝫ enim fieri poteſt vt
vtreqꝫ ſint vere. nõ enĩ nũc ſermo eſt aut de ſubꝯ̃rijs
aut de indefinitis. nam ⁊ ſubcõtrarie. i. ꝑticularis ne
gatio ⁊ affirmatio particularis: ⁊ idefinite vtreqꝫ ve
re in eodẽ eſſe poterãt. Cõtradictorie aũt mĩme ne-
qꝫ enim fieri põt vt he que vel in ſingularibus cõtra-
dictiones ſunt vel in vniuerſalibus angulariter oppo
nũť: ſimul vnq̃ꝫ vere ſint. hoc. n. eſt ꝙ ait: vtreqꝫ eniꝫ
nõ erũt ſimul in talibꝰ. i. vtreqꝫ enũciationes nõ erũt
vere in enũciatiõibus cõtradictorijs: poſita ergo hac
cõditione ſi oĩs affirmatio definite vera vel falſa ſit:
oĩa ex neceſſitate: euenire. Hanc ipſam rerum ipſaꝝ
⁊ propoſitionum cõſequẽtiã ⁊ ſimilitudinẽ monſtra-
re cõtendit dicens. Nam ſi verum eſt dicere quoniaꝫ
eſt album vel nõ album neceſſe eſt albũ eſſe vel non
album. ⁊ ſi eſt albũ vel non albũ: verum eſt affirma-
re vel negare: ⁊ ſi nõ eſt mentiť: ⁊ ſi mentiť non eſt. q̃
re neceſſe eſt affirmationẽ vel negationẽ verã eẽ vel
falſam. Oĩs inquit affirmatio omniſqꝫ negatio cum
rebꝰ ipſis vel vera vel falſa ẽ. huiꝰ autem rei ex preſen
tibꝰ exẽpla ſumit. Nã ſicut ſe hñt ſm̃ neceſſitatem in
preſenti tẽpore enũciationes: ita ſe habent ⁊ in futu-
ro. Speculemur igiť ⁊ in preſenti que ſit rerũ propo
ſitionũqꝫ neceſſitas. Si qua enim propoſitio de qua-
libet re dicta vera eſt: illam reꝫ quã dixit eſſe neceſſe
eſt. Si. n. dixerit qm̃ nix alba eſt ⁊ hoc verum eſt: ve-
ritatẽ propoſitiõis ſequiť neceſſitas rei. Neceſſe ẽ. n.
niuem eſſe albam: ſi ꝓpoſitio que de eadẽ re predica
ta eſt: vera eſt. Qð ſi dixerit quis nõ eſſe albam picẽ
⁊ hec vera eſt. Manifeſtũ quoqꝫ rem ꝓpoſitionis cõ
ſequi veritatẽ. Amplius quoqꝫ ⁊ ꝓpoſitiones rerum
neceſſitateꝫ ſequũť. ſi. n. eſt aliqua res: verum ẽ de ea
dicere qm̃ eſt: ⁊ ſi non eſt aliqua res verũ eſt de ea di
cere quoniã nõ eſt ita ſm̃ veritatẽ affirmationis vel
negationis neceſſitas rei ſubſtãtiam ſequitur: ⁊ reꝝ
neceſſitas propoſitionũ cõmitatur neceſſitateꝫ: atqꝫ
hoc quideꝫ in veris. In falſis quoqꝫ idẽ eſt contrario
Nam ſi falſa eſt affirmatio: rem de qua loquiť nõ eẽ
neceſſe eſt: vt ſi falſa eſt affirmatio: que dicit piceꝫ eſ
ſe albam: nõ eſſe albam picem neceſſe eſt. Rurſus ſi
falſa eſt negatio que dicit niuem nõ eſſe albam: niueꝫ
eſſe albã neceſſe eſt. Rurſus ſi nõ eſt res: affirmatio
quoqꝫ de eadẽ re neceſſario falſa eſt. Quod ſi rurſus
res non ſit: id quod põt dicere falſa negatio: ſine vlla
dubitatione illa negatio falſa eſt: ⁊ hoc eſſe neceſſe ẽ
vt quoniam de niue poteſt dicere falſa negatio qm̃ al
ba nõ eſt: hoc ipſum quod falſa negatio dicit. i. albaꝫ
nõ eſſe non eſt. Nix enim non alba non eſt. Quare re
rũ neceſſitati falſitas vtraqꝫ conuertiť. nam ſi eſt ali
quid: vere de eodem diciť quoniã eſt: ⁊ ſi vere diciť

illam rem de qua vere diciť aliquid: eſſe neceſſe ẽ: ꝙ
ſi nõ eſt id quod diciť falſa enũciatio ẽ: ⁊ ſi enũciati o
nes falſe ſunt: res non eſſe neceſſe ẽ. Quod ſi hec ita
ſunt: propoſitũ eſt autẽ oẽm affirmationẽ ⁊ negatio-
nem veram eſſe definite: quoniã propoſitionũ verita
tẽ vel falſitatẽ rerũ neceſſitas ſm̃ eſſe vel nõ eſſe con
ſequiť: eſſe quidẽ ſm̃ veritatẽ vt dictũ eſt: nõ eſſe ſꝫ
falſitatẽ. Nihil fit caſu neqꝫ libera voluntate neqꝫ ali
qua poſſibilitate. Hec enim que vtrũlibet vocamus
talia ſunt: que cum nõdũ ſunt facta ⁊ fieri poſſunt ⁊
nõ fieri. ſi enim facta ſunt non fieri potuerunt: vt ho
die me librũ virgilij legere: quod nondũ feci: poteſt q
dem non fieri: poteſt etiam fieri: quod ſi fecero potui
nõ facere. hec igiť hm̃õi ſunt q̃cũqꝫ vtrũlibet dicũť.
Utrũlibet autẽ quid ſit ipſe planius demõſtrat dicẽs

¶ Utrũlibet enim nihil magis ſic vel non ſic ſe ha-
bet aut habebit.

¶ Eſt enim vtrũlibet ꝙ ad eſſe vel non ad eſſe equali-
ter ſe habet. i. neqꝫ illud eſſe neceſſe ſit neqꝫ nõ eẽ ne-
ceſſe ſi. Putauerunt aũt quidã: quorum ſtoici quoqꝫ
ſunt Ariſtotelem dicere in futuro cõtingẽtes nec ve-
ras eſſe nec falſas ꝙ enim dixit nihil ſe magis ad eſſe
habere q̃ꝫ ad non eſſe hoc putauerũt tanq̃ꝫ nihil eas
intereſſet falſas an veras putari. neqꝫ veras enim ne
qꝫ falſas eſſe arbitrati ſunt: ſed falſum eſt. non enim
Ariſto. hoc dicit ꝙ vtreqꝫ nec vere nec falſe ſint: ſed
ꝙ vna quidem ipſarum quelibet aut vera aut falſa ẽ
non tamen quemadmodum in preteritis definite: nec
quemadmodum in preſentibus. ſed enunciatiuarum
vocum duplicem quodammodo eſſe naturam: quarũ
quedam eſſent: in quibus non modo verum ⁊ falſum
inueniretur: ſed in quibus etiam vnam eſſe definite
veram alteram definite falſam: in alijs vero vna qui
dem vera: altera falſa ſed indefinite ⁊ cõmutabiliter
⁊ hoc per ſuam naturam: non ad noſtram ignorantiã
atqꝫ noticiam. Quocirca recte dictum eſt ſi omnis af
firmatio vel negatio vera definite eſſet: nihil fieri ne
qꝫ eſſe vel caſu vel a communi nomine vtrũlibet nec
eſſe aut non eſſe contingenter: ſed aut eſſe aut non eſ
ſe definite: ſed magis ex neceſſitate omnia. hoc enim
conſequitur eum qui dicit aut eum qui affirmat veꝝ
eſſe: aut eum qui negat ꝙ ſi hoc veruꝫ eſſet. ſimiliter
cum veritate fieret: vel cum falſitate nõ fieri: ⁊ ꝙ ve
re falſe ve ab enũciationibꝰ dicebať. Quod ſi hoc im
poſſibile eſt ⁊ ſunt quedaꝫ res: que neceſſitate nõ ſũt
videmus autem quaſdã eſſe caſu: quaſdam ex volun
tate: quaſdam ex propria poſſibilitate nature: fruſtra
putatur ſicut in preteritis: ita quoqꝫ in futuris enun-
ciationibus vnam eſſe veram alteram falſã definite.
Quare hec vna fuit eius argumentatio: aliam vero
quaſi ipſe ſibi opponens quandam queſtionem: ingre
ditur validiore tractatu.

¶ Amplius ſi eſt album nunc: verum erat dicere
prius quoniam erit album. quare ſemper fuit verũ
dicere quodlibet eorum que facta ſunt quoniam ẽ
vel erit. ꝙ ſi ſemper verum fuit dicere: quoniam ẽ
vel erit. non poteſt hoc non eſſe. vel non futurum
eſſe. Quod autem non poteſt non fieri. impoſſibi
le eſt non fieri. Et quod impoſſibile eſt non fieri.
neceſſe eſt fieri. Omnia ergo que futura ſunt. ne-
ceſſe eſt fieri. nihil igitur vtrumlibet. neqꝫ caſu erit
nam ſi caſu. non ex neceſſitate.

¶ Ad deſtruendum non eſſe omnes enũciatiões veras

definite in futuro vel falſas ex eadem argumentatio
nis virtute ⁊ ex eodeꝫ poſſibilitatis euentu diuerſam
tn̄ ingredit̄ rationis viam. Dudū enim ex his que nō
dū erant facta: ſi vera futura eſſe predicerent̄ in re=
bus neceſſitatē ſolam eſſe poſſe collegit. nunc autem
ex rebus que facte ſunt argumentationē capit. ſi ve=
re anteq̄ꝫ fierent predicerent̄: neceſſitatis nexu euen
tus reꝝ oīuꝫ contineri arbitrant̄. n. hi qui dicūt con=
tingētiū quoqꝫ propoſitionū ſtabilem eē ī enūciatio
nibus modū ſm̄ veritatē. ſ. atqꝫ mendatiū: ꝙ oīa que
cūqꝫ facta ſunt inquiunt potuere predici qm̄ fiēt. hoc
enī in natura fuit ante: ſed nobis hoc rei ipſius pate
fecit euēt⁹. Quare ſi oīa quecūqꝫ euenerūt ſunt: ⁊ ea
que ſunt futura eſſe predici potuerūt: neceſſe eſt oīa
que dicuntur aut definite vera eſſe aut definite falſa
quoniā definitus eoꝝ euentus ſm̄ preſens tempus eſt
Quare in omnibus in quibus aliquid euenit verum
erat dicere qm̄ euenturū eſt: ⁊ ſi nondū adhuc factuꝫ
eſt. hoc autem illa res probat verum fuiſſe tunc dici:
qm̄ euenit id qđ predici potuerat: quod ſi predictum
eſſet: res euentura definita veritate prediceret̄. hoc
Ariſtoteles ſumens ad idē impoſſibile validiſſima rō
ne perducit: ⁊ p̄ſentis tēporis naturā cū futuri enun=
ciatione cōiungit. Ait enī ſimile eſſe de preſentibus
enūciare ſm̄ veritatis neceſſitateꝫ ⁊ de futuris. Nā
ſi verū eſt dicer̄ qm̄ eſt aliquid: eſſe neceſſe ē. ⁊ ſi veꝝ
eſt dicere qm̄ erit futurū eſſe ſine dubio neceſſe ē oīa
igit̄ ex neceſſitate futura ſunt: ad idē impoſſibile. ſ. ar
gumētationē trahēs. Sumit aūt hui⁹ impoſſibilita=
tis ordinē ex his ꝓpōnib⁹ que faciliores quidem ad in
tellectū ſunt: idē tn̄ valent hoc mō. ſi ſemꝑ inquit ve
rū eſt dicere qm̄ eſt vel erit: quicquid tūc fuit verū p̄
dicere: illud nō pōt nō eē: nec nō futurū eſſe: queād=
modū enī id quod in preſenti vere dicitur eē: hoc nō
pōt nō eſſe: ⁊ vera de ea propoſitio fuit: que dicebat
eſſe ita quoqꝫ in futuro que dicit aliquid futuꝝ eſſe: il
la ſi vera eſt: nō pōt nō futuruꝫ eē ꝙ predicit. Qđ ſi
nō pōt non fieri qđ a vera propoſitione predicitur: ī
poſſibile eſt nō fieri idē. n. ē dicer̄ n̄ p̄t n̄ fieri qđ dice
re īpoſſibile ē n̄ fieri. qđ aūt impoſſibile eſt non fieri
neceſſe eſt fieri. Impoſſibile enim eſſe idem neceſſi=
tati valet cōtrarie predicatū: vt ipſe poſt docuit. Nā
qđ īpoſſibile eſt eſſe neceſſe eſt nō eē. ꝙ enī vt ſit, poſ
ſibile nō ē: nō eſſe neceſſe eſt. Qđ ſi hoc ē ⁊ cōtraria
ſe eodē mō habebūt. ꝙ eſt īpoſſibile nō eſſe: hoc eſſe
neceſſe eſt. Sed dictū eſt ea que vere predicūt̄ īpoſſi
bile eſſe non eſſe hoc aūt ē ex neceſſitate eē. Ea igit̄ q̄
predicūt̄ ex neceſſitate futura ſunt. Nihil igit̄ vtrūli=
bet neqꝫ caſu nec oīno ſcđm liberū arbitriū: ꝙ vtrū=
libꝫ clauſit totū ſignificatio. nā ꝙ dicit vtrūlibet: poſ
ſibilitatē ⁊ caſum ⁊ liberum arbitriū tenet in ſignifi=
catione. Ergo nihil fit caſu. Nā ſi quedā fieri caſu di=
cat ille rurſus in ea re perimit neceſſitatem. qđ enim
caſu eſt nō eſt ex neceſſitate. nihil aūt fit caſu qm̄ oīa
ex neceſſitate prouenīūt: quecunqꝫ enūciatio vera p̄
dixerit. euenit aūt huiuſmodi impoſſibilitas ex eo ꝙ
conceſſum eſt pri⁹ oīa quecunqꝫ facta ſūt definite ve
re predici potuiſſe. naꝫ ſi ex neceſſitate cōtingit id qđ
euēit verū fuit dicere qm̄ erit. ꝙ ſi ex neceſſitate hoc
nō cōtingit ſ; cōtingēter: nō potius verū fuit dicere
qm̄ erit: ſed magis qm̄ cōtingit eſſe. nā qui dicit erit:
ille quādā neceſſitatē in ipſa predicatione ponit. hoc
inde intelligit̄ ꝙ ſi vere dicat futurum eſſe id qđ p̄di
citur: impoſſibile ſit nō fieri. hoc aūt ex neceſſitate ſit
fieri. ergo qui dicit qm̄ erit aliquid eoꝝ que contingē
ter eueniūt: in eo ꝙ futurū eſſe dicit id qđ cōtingen=
ter euenit: fortaſſe mentit̄: vel ſi contigerit res illa:
quā p̄dicit: ille tamē mentit⁹ eſt. nō enim euētus fal=
ſus eſt: ſ; modus predicatiōis. Namqꝫ ita dicere cras
bellū nauale cōtingēter euēiet: hoc eſt dicere ita eue
niet ſi euenerit vt potuerit non euenire. Hoc ergo q
dicit: verū dicit. Euentū enī cōtingenter p̄dixit. q āt
ita dicit cras erit bellū nauale: quaſi neceſſe eē ſit: ita
ꝓnūciat. ꝙ ſi euenerit nō iā iccirco qꝛ predixit: verū
dixerit: qm̄ id qđ cōtingēter euenturū erat: neceſſa=
rie futurū eſſe predixit. Nō ergo in euētu eſt falſitas
ſed in p̄dicatiōis mō. queādmodū enī ſi quis ſocrate
ambulante dicat. Socrates ex neceſſitate ambulat: il
le mentitus eſt nō ī eo ꝙ Socrates ambulat: ſed ī eo
ꝙ ille ex neceſſitate eū ambulare p̄dicauit. ita quoqꝫ
ī hoc ꝙ dicit qm̄ erit aliquid: etiā ſi hoc fiat. ille tn̄ fal
ſus eſt nō in eo ꝙ factū eſt: ſed in eo ꝙ ita factū nō ē
vt ille p̄dixit futurū. Qđ ſi verū eſſet definite: ex ne=
ceſſitate eſſet futurū. Igit̄ ex neceſſitate futuꝝ eſſe p̄
dixit qđcūqꝫ ſine vllo alio mō euēturum enunciauit.
Quare nō in euētu rei: ſed in p̄dicatiōis enūciatiōe
falſitas inuenit̄. Oportet enī in cōtingentib⁹ ita aliqd
p̄dicere ſi vera erit enūciatio: vt dicat qdē futurū eē
aliquid: ſed ita vt rurſus relinquat eſſe poſſibile vt fu
turū nō ſit. Hec aūt eſt cōtingētis natura cōtingen=
ter in enūciatione p̄dicare. Qđ ſi quis ſimpliciter id
qđ fortaſſe cōtingēter eueniet futurū eē p̄dixit. ille
rē cōtingētē neceſſarie futurā p̄dicit. ideo ēt ſi euene
rit id qđ dx̄: tn̄ ille mentit̄ in eo ꝙ hoc quidē ꝯtingen
ter euenit: ille aūt ex neceſſitate futurū eē p̄dixerat.
Cū ergo ſint quattuor enūciatiōis ⁊ veritatis ⁊ falſi
tatis modi de his ſcꝫ ꝓpōnib⁹ que in futuro p̄dicant̄
aut qm̄ erit ⁊ nō erit id qđ dicit̄. i. vt affirmatio ⁊ ne
gatio vera ſit: aut qm̄ nec erit nec nō erit vt affirma
tio ⁊ negatō falſe ſint: aut qm̄ erit aut nō erit: vt vna
definite vera altera falſa: aut rurſus qm̄ erit aut nō
erit: vtriſqꝫ ſm̄ veritatē aut falſitatē indefinitis ⁊ eq̄
liter ad veritatē mēdaciūqꝫ vergētib⁹ docuit quideꝫ
ſupra ⁊ eſſe ⁊ nō eſſe fieri non poſſe cū dixit. Utreqꝫ
enī ſil̄ nō erūt in talib⁹. Docuit etiā aliquātiſper aut
eſſe aut nō eſſe definite in contingētib⁹ ⁊ futuris ꝓ=
pōnibus eſſe nō poſſe. Nūc illud addidit ꝙ neqꝫ eſſe
neqꝫ non eē. i. ꝙ nec illud vere dici poſſit: poſſe vtraſ
qꝫ inuenire falſas que dicuntur in futuro propoſitōeſ
Qđ ſi neqꝫ vtreqꝫ vere ſunt: neqꝫ vtreqꝫ falſe: neqꝫ
vna definite vera altera falſa definite. Reſtat vt vna
vera ſit altera falſa: nō tn̄ definite: ſ; vtrūlibet ⁊ in=
ſtabili modo: vt hoc quidem aut hoc euenire neceſſe
ſit vt tn̄ vna res quelibet quaſi neceſſarie ⁊ definite
ꝓueniat aut nō ꝓueniat fieri nō poſſit. Queādmodū
aūt vtraſqꝫ falſas nō eſſe demonſtraret: hic īchoat.

¶ At vero nec quoniam verum eſt neutrum conti
git dicere. vt quoniam neqꝫ erit. neqꝫ non erit pri
mum enim cum ſit affirmatio falſa. erit negatio nō
vera. ⁊ cum hec ſit falſa: contingit affirmationē eē
non veram. ad hec ſi verum dicere eſt: quoniam al
bum eſt ⁊ magnum. oportet eſſe vtrumqꝫ. ſi vero
erit cras. oportet eſſe cras. ſi autem neqꝫ erit neqꝫ
non erit cras. non erit vtrumlibet. vt nauale bellū
oportebit. n. neqꝫ fieri nauale bellū: neqꝫ nō fieri.

¶ Senſus huiuſmodi argumentationis eſt: nec illud ī
quit dici poterit: ꝙ cōtingentiū propoſitionū neutra
vera eſt in futuro. hoc auteꝫ nihil differt dicere q̄ꝫ ſi
quis dicat vtraſqꝫ eſſe falſas. hoc enim impoſſibile ē

in ꝯdictionib⁹

in contradictionibus. Nā vtreqꝫ falſe inueniri nō poſ
ſunt.hoc.n.propriū contradictionū eſt:vt proprieta-
tē ſubcontrariaꝝ fugiāt ī eo ꝙ ſimul ve eē nō poſſūt
ita quoqꝫ ꝯriarū proprietatē vitant: vt in eo ꝙ fal-
ſe ſimul non reperiunt.hñt ergo ꝓpriā nām:vt neqꝫ
falſe ſint ſimul neqꝫ vere.quare vna ipſaruꝫ ſemper
vera:ſemꝑ altera falſa.impoſſibile eſt igr̃ cū ſit falſa
negatio:non verā eſſe affirmationē. Rurſus cum ſit
falſa affirmatio:negationē eſſe non veram. Igit̃ nec
hoc eſt dicere ꝙ vtreqꝫ non vere ſint. Qḋ per hoc di
xit ꝙ ait:at vero nec qm̄ neutrū verū eſt ꝯtingit dice
re.ſ.non nobis contingit dicere hoc eſt impoſſibile di
cere:qm̄ neutrum verū eſt.ſ.ꝙ in affirmationibus ne
gationib⁹ꝙ proponit̃ cōtingentibus.ſ.⁊ futuris. Qui
aūt Ariſtotelem arbitrati ſunt vtraſqꝫ propoſitiōes
in futuro falſas arbitrari. Si hec q̄ nunc dicit diligē
tiſſime perlegiſſent:nunq̄ꝫ tantis laberent̃ erroꝛib⁹.
Neqꝫ.n.ideꝫ eſt dicere neutra vera eſt qḋ dicere neu
tra vera eſt deſinite. Futuꝝ.n.eſſe cras nauale belluꝫ
⁊ non futuꝝ non dr̃:qm̄ vtreqꝫ oīo falſe ſint:ſed qm̄
neutra vera ſit deſinite: aut quelibet ipſaꝝ deſinite
ſit falſa:ſed hec quidē vera illa vero falſa:nō tñ vna
ipſaꝝ deſinite:ſed quelibet illaꝝ contingenter. His
aūt adiecit aliud quiddā dicens:ſi propoſitionū veri
tas ex reꝝ ſubſtātia pendet:vt quicqd veꝝ eſt in ꝓpo
ſitionibus dicere:hoc eſſe neceſſe eſt.ꝙ ſi veꝝ eſt di-
cere qm̄ erit albū aliquid:veritatē ꝓpoſitionis ſequi
tur rei neceſſarius euentus. Qḋ ſi quis dicat qualī-
bet illā rē cras albā futurā:ſi hoc vere dixerit: cras
ex neceſſitate alba futura eſt. Sic igit̃ ſi quis veꝝ di-
cit neutrā verā eſſe propoſitionū eaꝝ: que in futuro
dicūt̃:neceſſe eſt id qḋ dr̃ ⁊ qḋ ſignificat̃ ab illis pro
poſitionibus nec eē nec nō eē.falſa.n.⁊ affirmatio et
negatio ē nec qḋ affirmatio dicit fieri pōt nec qḋ ne-
gatio:ergo ex neceſſitate neutrū fit vel qḋ affirma-
tio dicit vel quod negatio. Ergo ſi dicat affirmatio
cras bellum nauale futurum :qm̄ falſa eſt : non erit
cras bellum nauale. Rurſus ſi idem neget negatio di
cens:non erit cras nauale bellum:qm̄ hec quoqꝫ fal
ſa eſt:erit cras nauale bellū. Quare neqꝫ erit bellū na
uale:qꝛ affirmatio falſa ē:nec nō erit bellū nauale:qꝛ
negatio falſa ē. Sꝫ hanc ineptiā nec aīus ſibi fingere
poteſt. Quis enim vnq̄ꝫ dixerit aliquā rem ex neceſ-
ſitate nec eſſe nec non eſſe:ꝙ ille.ſ.dicit vtraſqꝫ ꝓpo-
ſitiones in futuro falſas exiſtere.

¶ Que ergo contingunt inconuenientia : hec ſunt
⁊ alia huiuſmodi:ſi omnis affirmationis ⁊ negatio
nis:vel in his que in vniuerſalibus dicūtur vniuer
ſaliter:vel in his que ſūt ſingularia:neceſſe eſt op-
poſitarum hanc quidem veram eſſe:illam vero fal-
ſā. Nihil autē vtrumlibet eſſe in his que fiunt:ſed
omnia eſſe ⁊ fieri ex neceſſitate. Quare non opor-
tebit neqꝫ cōſiliari:neqꝫ negociari:quoniam ſi hoc
facimus:erit hoc:ſi vero non hoc:non erit hoc.ni-
hil eni prohibet in milleſimū ānū hūc quidē dice-
re hoc futurū eſſe.illū vero nō dicere . quare ex ne
ceſſitate erit:quodlibet eorū verū erat dicere tunc.

¶ Omnia in futuro vel vera vel falſa deſinite eſſe in ꝓ
poſitionibus arbitrātes impoſſibilitas iſta cōſequit̃.
nihil.n.neqꝫ ex libero volūtatis arbitrio:neqꝫ ex ali-
qua poſſibilitate:neqꝫ ex caſu quicq̄ꝫ fieri pōt: ſꝫ oīa
neceſſitati ſubiecta ſunt:q̄ꝫq̄ꝫ quidā nō dubitauerūt
dicere oīa ex neceſſitate eſſe ⁊ quibuſdā artibus cona
ti ſunt id qḋ in nobis eſt cū reꝝ neceſſitate coniūgere
Dicunt.n.quidā quoꝝ ſunt ſtoici oīa quecūqꝫ fiunt:
fati ꝓuenire neceſſitate:⁊ oīa que fatalis agit ratio ſi
ne dubio ex neceſſitate cōtingere: Sed illa eſſe ſola in
nobis ⁊ ex voluntate nr̃a:q̄cunqꝫ per voluntatē nr̃aꝫ
⁊ per noſipſos vis fati cōplet ac perficit.neqꝫ.n.inqui
unt volūtas nr̃a in nobis eſt:ſed idē volumus idēqꝫ
nolumus:quicqd fati neceſſitas imꝑauit:vt volūtas
nr̃a quoqꝫ ex fato pendere vr̃:ita qm̄ per voluntateꝫ
nr̃am quedā ex nobis fiūt:⁊ ea q̄ fiunt in nobis fiunt
qm̄qꝫ volūtas ipſa ex neceſſitate fati eſt:ēt q̄ nos nr̃a
facimus voluntate eo ꝙ neceſſitas imꝑauit:ea ipſa ī-
pulſi facimus neceſſitate. Quare hoc mō ſignificatio
nē liberi arbitrii permutantes neceſſitate. ⁊ id qḋ in
nobis eſt cōiungere impoſſibiliter ⁊ copulare conten
dūt. Illud.n.in nobis eſt libeꝝ arbitrium ꝙ ſit oī ne
ceſſitate vacuū:⁊ ingenuū ⁊ ſue poteſtatis:quoꝝ nos
dñi quodāmodo ſumus vel faciēdi vel non faciendi:
ꝙ ſi voluntates quoqꝫ nr̄i fati nobis neceſſitas impe
ret:in nobis voluntas ipſa nō erit:ſꝫ in fato:nec erit
libeꝝ arbitriū ſed potius ſeruiēs neceſſitati.vñ fit:vt
qui oēs actus euentuū neceſſitate conſtringūt dicūt
per hoc poplitem quoqꝫ nos non flectere niſi fatalis
quoqꝫ neceſſitas iuſſerit. Caput quoqꝫ nō ſcalpere:q̄
re nec lauare:nec agere aliqd. His ēt adiiciā vel ali-
quid feliciter vel aliqd infeliciter facere vel pati.vñ
fit vt neqꝫ caſum:neqꝫ libeꝝ arbitriū:nec poſſibile ī
rebus vllū eſſe contēdant:q̄ꝫuis liberū deſtruere me
tuētes arbitriū aliā ei fingāt ſignificationē per quā
nihilominus libera hoīs voluntas euertit̃. Ariſtote-
lica vero auctoꝛitas:ita hec in rebus poſita ⁊ cōſtitu-
ta eſſe cōfirmat:vt non exponat nunc qd ſit caſus:qd
ve poſſibile:quidve in nobis:nec ea eſſe in rebus pro
bat atqꝫ demonſtrat:ſꝫ in tm̄ apud illū hoc in rebus
eſſe manifeſtū eſt:vt opinionē qua qs arbitrat̃ enun
ciationes in futuro oēs veras eſſe.per hoc impoſſibi-
lē eſſe dicat ꝙ caſum:⁊ poſſibilitatē:liberūqꝫ arbitri
um euertat. Hec.n.in rebus ita ꝯſtituta putat:vt nō
de his vlla opus ſit demōſtratione : ſed impoſſibilis
rō iudicet̃:q̄cunqꝫ vel poſſibile:vel caſuꝫ vel id qḋ in
nobis eſt conat̃ euertere.⁊ caſuꝫ quidē queadmoduꝫ
deſinita in ꝓpoſitionib⁹ futuris deſtruat veritas ſu-
pra monſtrauit. Nūc aūt queadmodū eadē ipſa veri
tas deſinita futuraꝝ ⁊ ꝯtingentiū ꝓpoſitionū tollat
liberi arbitrii facultatē maxima vi argumētionis exe
quitur dicēs hmōi cuncta ꝯtingere impoſſibilia:ſiqs
vna enūciatōis partē deſinite verā vel falſam eſſe cō
fingat.ſed nos ſecuti poꝛphyriū cū huius diſputatōis
expoſitionē cepimus id qḋ prius dixit in ſingularib⁹
⁊ futuris:ob hoc dixiſſe prediximus ꝙ facilioꝛ ſit ītel
lectus diſputatiōis:ſi hec prius in ſingularib⁹ ꝑſpice
rent̃:de qbus ſingularib⁹ diligentiſſime ꝓlocut⁹.nūc
de vl'ibus vl'iter predicatis:⁊ de his q̄ fiunt ꝯdictio-
nes loqtur. Ita.n.dicit. Si oīs affirmationis ⁊ ne-
gationis vel in his q̄ in vl'ibus dr̄ vl'iter:vel in his q̄
ſunt ſingularia:neceſſe eſt oppoſitaꝝ hanc quidē eſſe
verā:illā vero falſaꝫ. Alexander aūt in ſingularibus
⁊ futuris dixiſſe eū arbitrat̃:tanq̄ꝫ ſi diceret̃ in hiſ fu
turis q̄ in generatiōe ⁊ coꝛruptione ſunt. Sunt.n.q̄-
dā futura q̄ in generatiōe ⁊ coꝛruptione nō ſunt : vt
qḋ de ſole ⁊ luna ⁊ de ceteris celeſtib⁹ ꝓnunciat̃.hec
vero q̄ ſunt in reb⁹ his quaꝝ eſt naſci ⁊ coꝛrumpi nā:
vnā ſemꝑ non neceſſe eſt verā eſſe alteram falſam.
Sed neutrā ego improbo expoſitionē . vtreqꝫ.n.ve-
riſſima rōne firmant̃. Oīs aūt ſenſus talis eſt ꝙ ne-

ceſſitatem ſolā in rebus imꝑare deſtruit Ariſtoteles
oē.n.qđ nā eſt: nō fruſtra eſt. cōſiliari aūt hoīes nā-
liter hn̄t. Qđ ſi neceſſitas in rebus ſola dn̄abit̄: ſine
cā eſt ꝯſiliatio. Sed ꝯſiliatio fruſtra nō eſt. nā.n.eſt.
Nō igit̄ i reb⁹ pōt cūcta neceſſitas. oꝛdo aūt ſe ſic hꝫ
Que ergo inqt ꝯtingūt incōueniētia hec ſūt ⁊ hmōi
alia. ſ. qm̄ qui eſt in rebus caſus euertit̄. Alia v̄o qm̄
poſſibilitas ⁊ liberi arbitrii volūtas amittitur. ⁊ hec
qūo ꝯtingūt: ipſe ſecutus eſt dicens. Si oīs affirma-
tionis ⁊ negationis vel in his q̄ in vniuerſalibus dn̄r
vniuerſaliter: vel in his q̄ ſunt ſingularia neceſſe ē op
poſitaꝝ hanc quidē verā eſſe: illā vero falſam. Nihil
aūt vtrūlibet eſſe in his q̄ fiunt. Sed oīa eē ⁊ fieri ex
neceſſitate. tunc.n. incōuenientia illa ꝯtingunt: ſi oīs
affirmatio vel negatio definite vera vel falſa eſt: ſiue
in his ꝯdictionibus: q̄ in vl̄ibus angulariter fiūt: ſiue
in ſingularibus. Tunc.n. nihil eſt vtrūlibet: ſꝫ ex ne-
ceſſitate oīa: qm̄ veritatē ⁊ falſitatē ꝓpoſitionū reꝝ
euētus ex neceſſitate conſeqtur. Quare (vt ipſe ait)
nō opoꝛtebit neqꝫ ꝯſiliari neqꝫ negociari qm̄ ſi hoc fa
cim⁹ erit hoc: ſi vero nō hoc n̄ erit hoc. Euertit̄.n. ꝯſi
liatio: ſi fruſtra ē: fruſtra āt eā dicit eē: qſqs i reb⁹ ſo
lā ponit fati neceſſitatē. Cur.n. quis ꝯſiliū habeat ſi
nihil ex eo qđ conſiliat̄ efficiet: cū adminiſtret cūcta
neceſſitas. Quare nō opoꝛtebit ꝯſiliari: vel ſi qs con-
ſiliat̄ negociari nō debet. Negociari aūt eſt actu ali-
quid ⁊ negocio agere: non lucrū: ſed aliquā cām vel
actū. Nihil.n. ipſe per actū ſuū conſiliūqꝫ expediet: ni
ſi fati neceſſitas iubeat. Docuit aūt quid eēt conſilia-
tio per id qđ ait: qm̄ ſi hoc facimus erit hoc: ſi vero
nō hoc nō erit hoc. Ita.n. ſemꝑ fit conſiliatio vt ſi ſit
ſcipio: ita ꝯſiliabit̄. Si in aphꝛicā exercitū ducā cladē
hannibalis ab italia remouebo. Sin vero nō ducā: n̄
eripiet̄ italia. hoc eſt.n. dicere. Si hoc faciā: vt ſi in
aphꝛicā exercitū ducā: erit hoc. i. eripiet̄ italia. Si v̄o
nō hoc. i. ſi hic māſero: non erit hoc. i. n̄ eripiet̄ italia
Et in aliis oībus rebus eodem mō. ſimul aūt mōſtra
uit in conſiliis non eſſe neceſſitatē. Si.n. hoc inqt fa-
ciam hoc erit: ⁊ ſi nō hoc: nō erit: qđ ſi neceſſitas eēt
in rebus ſiue hoc qs faceret ſiue nō faceret qđ neceſ
ſe eēt eueniret. Quare ꝙ conſilii rōne fit: non fit vio-
lentia neceſſitatis. adiunxit āt ei ꝙ eſt conſiliari nego
ciari ⁊ eſt oꝛdo hoc mō. Quare nō opoꝛtebit neqꝫ ꝯſi
liari qm̄ ſi hoc facimus: erit hoc. Si vero nō hoc: nō
erit hoc. nihil.n. ꝓhibet in milleſimū annū hūc qdeꝫ
dicere hoc futuꝝ eſſe: hūc vero nō dicere. Quare ex
neceſſitate erit: qđlibet eoꝝ veꝝ erat dicere tūc. neqꝫ
negociari. i. actū incipe atqꝫ negociū gerere. pꝛioꝛ eſt
.n. ꝯſiliatio: poſterius negociū ſꝫ negociū poſt ꝯſilia-
tionē poſuit: ⁊ cūcta q̄ ad ꝯſiliationis nāꝫ addi opoꝛ-
tebat: poſt negatiōis ſubdidit interpoſitionē. Eſt aūt
oꝛdo hoc mō. Si oīa inqt neceſſitas agit: nō opꝫ cōſi-
liari: qm̄ ſi hoc facimus ꝓueniet hoc nobis: ſi v̄o hoc
non facimus: non ꝓueniet. Nihil.n. ꝓhibet fruſtra
vnū dicere: alteꝝ negare dicētē. Si hoc facimus hoc
erit aut nō erit. qđ.n. ventuꝝ eſt fiet: ſiue ille ꝑ ꝯſiliū
cōiectet hoc poſſe fieri ēt ſi quid aliud fecerit: ſiue ille
per conſiliū neget hoc poſſe fieri ēt ſi hoc qđ dixit fa
ciat. Ex neceſſitate.n. futuꝝ eſt: qcquid vnus eoꝝ veꝝ
dixerit. Qđ ſi ꝯſiliari non oꝫ oīo: nec negociari opoꝛ
tebit. i. nullū incipere negociū. Siue.n. quis incipiat:
ſiue nō incipiat quicqd ex neceſſitate eſt: ſine vlla du
bitatione ꝓueniet. q̄re nihil alter hō diſtabit ab alte
ro hoīe. Eo.n. meliores hoīes iudicam⁹: ꝙ meliores
ſunt in cōſilio: ſed vbi cōſiliatio fruſtra eſt cuncta ne-
ceſſitate faciente: hoīes quoqꝫ inter ſe nihil differūt.
ipſa.n. conſiliatio nihil differt: vtrū bona an mala ſit
cū ꝓuentus neceſſitas in fati adminiſtratiōe cōſiſtat.
Quare ſi boni ꝯſilii hoīes laude digni ſunt: mali cōſi
lii vituperatione. Nō aliter hoc erit iuſte: niſi vt ma-
lus actus malūqꝫ cōſiliū ⁊ ecōtra bonū in nr̄a ſit po-
teſtate ⁊ nō in fato. Cū.n. nulla ex neceſſitate cōſtrin-
gat̄ euentus rei: tūc ⁊ liberꝝ arbitriū voluntatis ē: vt
nō ſit fatali ſeruiens neceſſitati. Ergo neqꝫ q in hoc
mūdo ſimplices reꝝ oꝛdines poſuere: recipiēdi ſunt ⁊
hi q in ꝑmixta hac mūdana mole nō ꝑmixtas queqꝫ
actoꝝ cās accipiūt: repudiandi. Nā neqꝫ qui caſu oīa
euenire dicūt: recte arbitrant̄: neqꝫ q oīa neceſſitatis
violētia fingūt: ſana opiniōe tenent̄: neqꝫ.n. oīa ex li-
bero eē arbitrio manifeſtū eſt: ſed hoꝝ oīum ⁊ cauſe
mixte ſunt ⁊ euētus. Sūt.n. q̄dā ex caſu: ſunt aliq̄ ex
neceſſitate: quedā ēt videmus libero teneri iudicio ⁊
actuū quidē nr̄oꝝ voluntas in nobis eſt. Nr̄a.n. vo-
luntas domina quodāmō eſt nr̄oꝝ actuū: ⁊ totius vi
te rōnis: ſed nō eodē mō euentus quoqꝫ in nr̄a eſt po
teſtate. pꝛo alia nāqꝫ re aliqd ex libero arbitrio faciē
tibus ex eiſdē veniens cauſis caſus interſtrepit: vt cū
ſcrobē deponēs qs: vt fodiat vitē ſi theſaurū iueniat:
ſcrobē quidem deponere ex libero venit arbitrio: vt
tūc inueniret theſaurū ſolus attulit caſus: cam tn̄ cāꝫ
hn̄s caſus: quā volūtas attulit. Niſi.n. foderet̄ ſcrobſ
theſaurus nō eſſet inuētus. Quidā aūt euentus nr̄is
voluntatibus ſuppetit. quoſdā vero impedit q̄dā vio
lenta neceſſitas. Prādere.n. ⁊ legere ⁊ alia hmōi ſi-
cut ex nr̄a voluntate ſunt: ita quoqꝫ eoꝝ pendet euen
tus ex nr̄a voluntate. ꝙ ſi nūc imꝑare perſis velit ro-
manus: arbitriū quidē voluntatis in ipſo eſt: ſed hūc
euentū durioꝛ neceſſitas retinet: ⁊ ad perfectionē ve-
tat adduci. Ita quoqꝫ oīum reꝝ ⁊ caſus ⁊ voluntas ⁊
neceſſitas dominant̄. Nec vna haꝝ res in oībus po-
nenda eſt: ſed triū mixta potentia: vn̄ fit vt peccantiū
magis aīus conſideret̄ potiuſqꝫ euētus: ⁊ puniat̄ ani
mus non perfectio: idcirco ꝙ voluntas qdem nobis
libera eſt: ſed aliquotiens perfectionis oꝛdo retinet̄.
Quod ſi oīa vel caſu vel neceſſitate fierent nec laus di
gna hn̄ facientibus: nec vltio delinquentibus: nec le-
ges vlle eſſent iuſte: que aut bonis pꝛemia: aut malis
reſtituerent penas. Venio nunc ad illud qđ multis
queritur modis an diuinatio maneat: ſi non in rebus
oīa ex neceſſitate cōtingant. nā ꝙ in vera pꝛedicatio-
ne eſt: idem eſt in ſcientia. ⁊ ſicut cū quis verum pꝛe-
dicit: ꝙ vere ꝑ̄dicit̄ eſſe neceſſe eſt. Ita ꝙ quis futuꝝ
nouit: illud futuꝝ eſſe neceſſe eſt. Sed diuinatio non
nouit ſic oīa: vt ex neceſſitate futura ꝓnunciet. atqꝫ
idcirco frequenter ita diuinat̄: ꝙ faciliime in vtrum
libet agnoſcit̄. hoc quidē futuꝝ eſt. Sed ſi hoc fit: nō
eueniet. quaſi interdici poſſit ⁊ alio mō euenire. ꝙ ſi
ita eſt neceſſitate nō euenit. vtrū aūt ſi oīa futura ſci-
at deus: oīa eē neceſſe eſt: ita q̄ramus. Si quis dicat
dei ſciam de futuris euentū reꝝ ſubſequi ex neceſſita
te iſ profecto conuerſurus eſt ſi omnia ex neceſitate
non contingunt: oīa deū ſcire non poſſe. Nā ſcientiaꝫ
dei ſeqtur euentuū neceſſitas: ſi neceſſitas euentuum
non ſit: diuina ſcientia perimitur. et quis tā impia ra
tione aīum toꝛqueat: vt hoc de eo dicere audeat. Sꝫ
foꝛtaſſe quis dicat: qm̄ euenire non pōt: vt deus oīa
futura non nouerit. Hinc euenire: vt omnia ex neceſ-
ſitate ſint: qm̄ deo noticiam rerū futurarum tollere
nefas eſt. Sed ſi quis hoc dicat: illi videndum eſt: ꝙ
deuꝫ dum oīa ſcire conatur efficere: omnia neſcire cō
tendit.

tendit. Binarium.n.numerũ eſſe imparem ſi quis ſe
ſcire proponat:non ille nouerit:ſed potius neſcit. Ita
quoqꝫ non ē potentie noſſe:ſed id arbitrari noſſe po
tius ipotentie eſt. qſquis ergo dicat deũ cuncta noſſe
⁊ ob hoc cũcta ex neceſſitate eē futura:is deũ dicit ex
neceſſitate cuncta ventura credere:quecũqꝫ ex neceſ-
ſitate nõ eueniunt. Nã ſi oĩa ex neceſſitate vẽtura no
uit deus:in noticia ſua fallit᷑.non.n.oĩa ex neceſſitate
eueniũt:ſed aliqua ꝯtingenter. Ergo ſi q̃ cõtingenter
euẽtura ſunt.ex neceſſitate euẽtura nouerit: in ꝓpria
ꝓuidentia falſus ē. Nouit.n.futura deꝰ nõ vt ex neceſ
ſitate eueniẽtia:ſed vt ꝯtingẽter:ita vt aliud poſſe fie
ri nõ ignoret:ꝙ tñ fiat ex ipſoꝝ hoĩum ⁊ actuũ rõne
ꝑſciſcat quare ſi qs oĩa ex neceſſitate fieri dicat: deo
quoqꝫ beniuolentiã ſubripiat neceſſe eſt.nihil.n.illiꝰ
benignitas parit:qñ quidẽ cuncta neceſſitas admini
ſtrat:vt ipꝫ dei bñfacere ex neceſſitate quodãmõ ſit
nõ ex ipſius voluntate.nã ſi ex ipſius voluntate q̃dã
fiunt:vt ipſe nulla neceſſitate claudat᷑:non oĩa ex ne-
ceſſitate ꝯtingunt. Quis igit᷑ tã impie ſapiens deum
quoqꝫ neceſſitate cõſtringat: qui ſi oĩa ex neceſſitate
fieri dicat:iſta quoqꝫ vis impoſſibilitatis eueniet. q̃-
re ponẽdũ in rebus ē caſu q̃dã poſſe:⁊ voluntate effi
ci:⁊ neceſſitate cõſtringi. Et ratio q̃ vtrum vis hoꝝ
ſubruit:impoſſibilis iudicanda eſt. Non igit᷑ inmeri-
to Ariſtoteles ad impoſſibilem rationem produxit
dicens ⁊ poſſibilitatem ⁊ caſum ⁊ liberum arbitrium
deperire:quod fieri nequit:ſi oĩum futurarũ enuncia
tionũ vna ſemꝑ vera eſt definite:falſa ſemper altera
definite.haꝝ.n.veritatẽ ⁊ falſitatẽ neceſſitas conſeq
tur:que ⁊ caſum de rebus ⁊ libeꝝ ſubducat arbitriũ.
vnde nunc quoqꝫ idem repetit dicens nihil impedire
vtrum aliquis ante mille annos aliquid futurum eē
dicat:an aliis neget. Non enim facit dicere vel nega
re cuncta que facienda ſunt vel non faciẽda: ſed ſi ne
ceſſe eſt dicentem vel negantem res quoqꝫ affirma-
tas vel negatas ſubſequi:etiam ſi illi non dicant:que
illis dicentibus euenire neceſſe erat:etiam non dicen
tibus euenire neceſſe eſt.dicit autem hoc modo.

¶ At võ nec hoc differt:ſi aliqui dixerint cõtradi-
ctionẽ:vel non dixerint. manifeſtũ eſt eni quoniam
ſic ſe habẽt res:⁊ ſi non hic quidẽ affirmauerit: ille
vero negauerit.nõ eni propter negare vel affirma
re erit vel non erit nec in milleſimũ annũ magis ꝙ̃
in quãtolibet temꝑe.quare ſi in omni temꝑe ſic ſe
habebat.vt vnuꝫ diceret᷑ võ:neceſſe erat hoc fieri:
⁊ vnũquodqꝫ eoꝝ que fiunt:ſic ſẽper ſe habebat:vt
ex neceſſitate fieret.quãdo eni vere dicit quis:quo
niã erit:nõ poteſt non fieri: ⁊ quod factũ eſt: veruꝫ
erat dicere ſẽper:quoniam erit.ꝙ̃ ſi hec nõ ſũt poſ-
ſibilia.videmus eni eē principiũ futuroꝝ ⁊ ab eo
ꝙ conſiliamur : atqꝫ agimus aliquid.

¶ Euentus neceſſariaꝝ reꝝ Ariſtoteles nõ ex predicen
tiũ veritate.ſed ex ipſaꝝ rerum nã conſiderans ait:ꝙ
licet neceſſe ſit quiſqs de re aliqua vere predixerit:rẽ
quam ante pronũciauerit:euenire.non tñ idcirco re-
rum neceſſitas ex predicationis veritate pẽdet:ſed di
uinandi veritas ex reꝝ potius neceſſitate perpendit᷑.
Non.n.idcirco neceſſe eſt eſſe:qm̃ verum aliquid pre
dictum eſt:ſed qm̃ neceſſario erat futuꝝ:idcirco de ea
re potuit aliquid vere predici.ꝙ ſi ita ē: eueniendi rei
vel non eueniendi non eſt cauſa is qui predicit reꝫ fu
turam eſſe vel negat. Non.n.ꝑꝑ affirmationem vel
negationẽ eſſe neceſſe eſt.ſed idcirco ea eſſe neceſſe ē
que futura ſunt:qm̃ in natura propria hñt neceſſita-
tem quandam:in qua ſi quis incurrerit:veꝝ predixit
Ergo ſi quecunqꝫ nunc facta ſunt: veꝝ de his fuiſſet
dicere qm̃ erunt:ſiue ille dixiſſet ſiue non: hec que fa
cta ſunt erunt ex neceſſitate futura.non.n.propter di
centem vel negantem in rebus neceſſitas eſt:ſed pro
pter rerum neceſſitatẽ veritas in pronunciatione vel
falſitas inuenit᷑.quare ſi etiam ea que nunc facta ſũt
vere potuiſſent predici qm̃ erunt:his ita poſitis rem
neceſſe eſſet euenire:ſiue illi predicerent ſiue non:ne-
ceſſe eſt id ꝙ fit ex neceſſitate eſſe futuꝝ . ⁊ nihil oĩno
vtrumlibet in rebus eſt . nãqꝫ ſi nihil neceſſitatem re
rum adiuuat diuinatio:⁊ nihil intereſt:vtrũ quis pre
dicet futurũ eſſe aliquid an neget:an nullus oĩno ali
quid:nec in affirmatione nec in negatione predicat:
manifeſtũ eſt ⁊ qm̃ de eo nulla diſtantia eſt:ſiue quiſ
ante quodlibet multũ tp̃s aliquid euentuꝝ vere eſſe
predixit:ſiue ante quoſlibet paucos dies vel horas vł
momẽta.nihil.n.intereſt. Siue.n.quis ante mille an
nos prediceret ꝙ ex neceſſitate rei euenture nihil mo
ueret.ꝙ.n.nihil intereſſet.vtrum prediceret᷑ an non
prediceret᷑ nihil quoqꝫ intereſt an iuxta ꝑdicat᷑ an lõ
ge. Quod ſi hec ita ſunt ⁊ oĩa quecunqꝫ euenerunt fu
tura fuiſſe neceſſe eſt.totũ liberum arbitriũ perit:to
tus caſus abſumit᷑:rerum poſſibilitas ꝑꝑ neceſſitatẽ
oĩs excluditur. Simul aũt Ariſtote. prenunciationem
euentũqꝫ contingens reꝝ neceſſitatem ex ipſa propo-
ſitionũ veritate confirmat dicens. Si hec ita ſunt: vt
in omni tp̃e ſe ſic habeat vnũ quodqꝫ qꝺ factũ eſt vt
hoc ipſuꝫ vere ꝑdiceret᷑. Neceſſe eſſet hoc fieri.i.neceſ
ſe eſſet qꝺ predictũ eſt vere euenire. vnuꝫ quodqꝫ.n.
eoꝝ que fiunt ⁊ vere predicunt᷑ ſic ſe habet:vt ex ne-
ceſſitate fiat.hoc aũt cur fiat hec ratio eſt.quod.n.ve
re quis dicit:fieri neceſſe eſt. Illa.n.veritas ex neceſ-
ſitate reꝝ procreatur.ꝙ ſi ẽt id qꝺ factum eſt veraci-
ter pronunciaret᷑ futurum : nulla eſſet dubitatio oĩa
ex neceſſitate prouenire. Quod ſi hoc inquit impoſſi-
bile eſt (videmus.n.quaſdã res ex principio liberi ar-
bitrii ⁊ ex nr̃orum actuum fonte deſcendere) quid du
bitamus friuolã rõnem oĩum rerum neceſſitatis ex-
cludere:⁊ delectum humane vite interpoſitione ne-
ceſſitatis non abſumere:que.n.erit vlla diſcretio in-
ter hoĩes:ſi liberi arbitrii iudiciuꝫ perit . cur poſtre-
muꝫ leges condite. Cur rei publice iura. Cur reſpon-
ſa ſunt . Cur inſtituta . Cur mores publici ⁊ priuati
actus cõſtitutionibus principũ ⁊ iudicioruꝫ nexibus
continent᷑:ſi certũ eſt nihil humanis licere propoſitis
fruſtra.n.cuncta ſunt:ſi libeꝝ arbitriũ non eſt . leges
.n.⁊ cetera ad continendos aĩos hoĩum condita ſci-
mus. Qꝺ ſi ſeipſi aĩ non regunt:⁊ eos aliqua quedaꝫ
violentia neceſſitatis impellit:dubiũ non eſt:quin va
cue iſte leges ſint:que nihil ſponte facientibus propo
nuntur. Sed hec quã ſint impoſſibilia ipſe Ariſto. ꝓ
bat:cuius recta ſñia neqꝫ caſum neqꝫ neceſſitatẽ neqꝫ
poſſibilitatẽ in vtraqꝫ parte nature:neqꝫ liberũ tol-
lit arbitriũ:ſed cuncta permiſcens rebus plurimis ar
bitrat᷑ mundũ compoſitũ non ſimplici vel caſu vel ne
ceſſitate vel libere voluntatis iudicio contineri . Qꝺ
ſi hec non ſunt poſſibilia.videmus.n.eſſe principium
futuroꝝ ⁊ ab eo ꝙ conſiliamur atqꝫ agimus aliquid.
Impoſſibilia inqt iſta ſunt vt oĩa ex neceſſitate proue
niant. Sumus.n.quorundã nos ipſi quoqꝫ principia:
⁊ aĩus noſter rõne formatus:actioneſqꝫ noſtre ea rõ-
ne directe quarundã reꝝ pricipiũ tenẽt. Sic.n.id qꝺ

in nobis eſt habere dicimur: nullo extra impediente vel cogente ad qđ nobis videtur rõne iudicante proſilimus. Nec omnia neceſſitatibus ſurripienda ſunt. Oĩum namqꝫ aĩalium genus in eo ꝙ aĩalia ſunt ſubiectum eſt aliud nature: aliud celeſtibus ſiderꝝ curſibus aliud rõni quoqꝫ mentis ⁊ aĩ cogitationi. Arbores namqꝫ ⁊ aĩalia non rõnabilia. Illa quidẽ tantũ nature ſubiecta ſunt. ¶Pecora vero q̃ liberꝝ arbitrium nõ hñt: celeſtium etiã decretis. hoĩes autem ⁊ nature ⁊ ſideribus ⁊ proprie voluntati ſubiecti ſunt. Multa. n. natura dominante vel facimus vel patimur vt mortem vel hmõi habitudinem corporis. Multa etiam ſecum rerum ipſarꝝ neceſſitas trahit: vt ea que cũ facere volumus: non tñ facere valeamus. Multa autem dat voluntatis liberꝝ arbitriũ: que nobis volentibus fiunt: q̃ non fierẽt niſi vellemus. vñ fit vt natura que motus eſt principiũ: ⁊ liberi arbitrii facultate ⁊ animi quoqꝫ rõne participet. aĩa vero velut illigata corporibus: quibus natura dominaẗ: imaginationibus ⁊ cupiditatibus ⁊ iracundie ardoribus ceteriſqꝫ: que afferunt corpora: ex ipſa cui illigata eſt natura participat. Cuncti autẽ diuine prouidentie ſubiecti ex illa quoqꝫ diuinorum voluntate pendemus. itaqꝫ nec celeſtium neceſſitas tota ſubruiẗ nec caſum diſputatio hec de rebus eliminat: ⁊ liberꝝ firmat arbitrium: ſed hec maiora ſunt: quã vt nunc digne pertractari queant. Sumus igiẗ ⁊ nos quoqꝫ rerum principia ⁊ ex nr̃is conſiliis atqꝫ actibus in rebus plura conſiſtunt. Qđ ſi ea q̃ per hanc rõnem afferunẗ: perſpicua ſunt ꝙ vero poniẗ. i. affirmationes ⁊ negationes oẽs in futuro veras eſſe nõ eque perſpicuũ eſt: cur dubitamꝰ mendacẽ ſubterfugere rõnis viam ⁊ tenere ea q̃ cum vera ſint: tum manifeſta ſunt repudiatis his que nec veritate vlla firma ſunt: nec perſpicue clareſcunt. Et qm̃ iam ſupra dixerat: quare non oportebit neqꝫ cõſiliari: neqꝫ negociari. nũc hoc reddidit ad id qđ ait ꝯſiliari dicẽs nos eẽ principiũ futurorũ ⁊ ab eo ꝙ ꝯſiliamur. ad id qđ ait neqꝫ negociari reddidit id qđ ſubiecit: ab eo qđ egimus. Quare tãta breuitate orõ cõſtricta eſt: vt in ea teneaẗ rationis ordiniſqꝫ neceſſitas.

¶Et quoniã eſt omnino in his: que non ſẽper actu ſũt: eſſe poſſibile ⁊ non eſſe ſimiliter: in qbꝰ vtrũqꝫ contingit ⁊ eſſe ⁊ non eſſe: quare fieri ⁊ non fieri. ⁊ multa nobis manifeſta ſũt ſic ſe habẽtia: vt quoniã hanc veſtẽ poſſibile eſt incidi: ⁊ nõ incideẗ: ſed ṗus extereẗ. Similiter autẽ ⁊ nõ incidi poſſibile eſt. nõ eni eſſet eã prius exteri: niſi poſſibile eſſet nõ icidi. quare ⁊ in aliis facturis: que ſecũdũ potẽtiã huiuſmodi dicũẗ. manifeſtũ igitur eſt: quoniã nõ omnia ex neceſſitate vel ſũt vel fiũt: ſed alia qdẽ vtrũlibet: ⁊ non magis vel affirmatio vel negatio vera eſt: alia vero magis quidẽ ⁊ in pluribus alterũ: ſed cõtingit fieri ⁊ alterum: alterum vero minime.

¶Continuus quidẽ ſenſus eſt ex ſuperioribus hoc mõ: ſupra. n. ait: ꝙ ſi hec non ſunt poſſibilia. i. vt oĩa neceſſitas adminiſtret. Videmus. n. a nobis quoddam eſſe principium futurorꝝ ⁊ a noſtris actibus atqꝫ cõſiliis. his illud addit. qm̃ ſunt aliqua que poſſibilia ſunt eẽ cum non ſint: ⁊ non eẽ cum ſint. hec ẽt ſimul auferentur: ſi neceſſitas in oĩbus domineẗ. ⁊ ſenſus quidẽ cũ ſuꝑioribus ita cõiunctus eſt. Qđ autem hꝫ argumentationis tota ſñia. hoc mõ perſpiciendum eſt. poſſibile eſſe dr̃ ꝙ in vtramqꝫ partem facile nature ſue rõne vertatur: vt cum non ſit poſſibile ſit eſſe: nec cum ſit vt non ſit res vlla prohibeat: ita ergo ⁊ ꝙ poſſibile dicimus a neceſſitate ſeiungimus. Aliter. n. dr̃ poſſibile me eſſe ambulare: cum ſedeam: aliter ſolẽ nũc eſſe in ſagittario: ⁊ poſt paucos dies in aquariũ trãſgredi. ita. n. poſſibile illud eſt: vt etiam eẽ neceſſe ſit. poſſibile aũt dicere ſolemus: ꝙ ⁊ cum non ſit eſſe poſſit. ⁊ cum ſit non eſſe iterum poſſit. Si quis ergo oĩa neceſſitati ſubiecerit. ille nãm poſſibilitatis intercipit. Tres ergo ſunt ſñie de poſſibilitate. ¶Philo. enĩ dicit poſſibile eſſe quod natura propria enunciatiõis ſuſcipiat veritatem: vt cum dico me hodie eſſe Theocriti bucolica lecturum. hoc ſi nihil extra prohibeat: quantum in ſe eſt põt veraciter predicari. Eodem aũt mõ idẽ ipſe philo. neceſſariũ eẽ definit: ꝙ cũ verꝝ ſit: q̃tũ in ſe ẽ nunq̃ poſſit ſuſceptiuũ eſſe mẽdacii. non neceſſariũ ãt eẽ determinat: ꝙ q̃tũ in ſe eſt poſſit ſuſcipe falſitatẽ. impoſſibile vero ſcđm propriam nãm nunq̃ poſſit ſuſcipe veritatẽ. Idem tñ ipſe ⁊ ꝯtingẽs ⁊ poſſibile vnũ eẽ confirmat. Diodorus poſſibile eſſe determinat: qđ aut eſt aut erit: ĩpoſſibile ꝙ cũ falſuꝫ ſit: nõ erit verꝝ. neceſſariũ qđ cũ ſit verꝝ non erit falſũ Non neceſſariũ qđ aut iã eſt aut erit falſũ. Stoici vero poſſibile qdem poſuerunt qđ ſuſceptibile eſſet vere ꝑdicationis nihil ꝓhibentibus aliis q̃ cũ extra ſint cũ ipſo tñ fieri ꝯtingunt. Impoſſibile aũt ꝙ nullam vnq̃ ſuſcipiat veritatẽ aliis extra euentũ ipſius prohibẽtibus. Neceſſariũ aũt qđ cum verꝝ ſit: falſam predicationẽ nulla rõne ſuſcipiat. Sed ſi oĩa ex neceſſitate fiũt in diodori ſñiam non rectã ſine vlla dubitatõe veniendũ eſt. Ille. n. arbitratus eſt ſi qs in mari moreretẗ: eũ in terra mortẽ nõ potuiſſe ſuſcipere. ꝙ neqꝫ philo. neqꝫ ſtoici dicunt. ſed q̃q̃ iſta nõ dicant: tñ ſi vnã partẽ cõtradictionis euentu neceſſitatis metiũẗ: idẽ cũ diodoro ſentire cogunẗ. Nã ſi qs in mari mortuus ẽ: illũ neceſſe fuit in mari necari. ĩpoſſibile. n. cũ fuit in terra mortẽ ſuſcipe. qđ falſũ eſt. Atqꝫ hec oĩa impoſſibilia ſubire cogunẗ. qcunqꝫ. n. definite alterã cõtradictionis partẽ in futuro verã eſſe ꝯtendunt: ſolã neceſſitatẽ in rebus inducũt. Neqꝫ. n. ſi qs naufragio periit in pelago: idcirco ſi nunq̃ nauigaſſet imortalis in terra futurus fuiſſet. At vero nõ ex euentu rerũ: ſed ex nã euentus ipſos ſuſcipientiũ propoſitionũ contradictiones iudicãde ſunt. Si. n. mihi oĩa ſuppetunt nũc. vt athenas eã. ẽt ſi non vadam: poſſe tñ me ire manifeſtũ eſt. ⁊ cũ iero potuiſſe non ire. Id quoqꝫ apud eos q euentus ex rerꝝ nã recta ratione diiudicãt indubitatũ eſt. Nõ ergo idem eſt poſſibile: vt ſit neceſſariũ. Sed q̃q̃ quod neceſſariũ eſt poſſibile ſit: ẽ tñ alia quedã extrinſecus poſſibilitatis nã: que ⁊ ab impoſſibili ⁊ a neceſſitate ſeiuncta eſt. Ariſtoteles enim hanc hñs opinionẽ de his: q̃ ſemper neceſſe eſt eẽ: ea putat nullã habere ad contraria cognationẽ: vt nix qm̃ ſemper eſt frigida nũq̃ calori cõiuncta ẽ. Ignis quoqꝫ nunq̃ frigori cognatus eſt. Idcirco qm̃ ſemꝑ in frigoris contrarietate verſatur. i. in calore. Ergo oĩa quecunqꝫ ſunt neceſſaria: nullã ad contrariorum qualitatem: quam ipſa retinet hñt cognationeꝫ. Qđ ſi quã cognationem haberet ignis ad frigus fruſtra eſſet illa cognatio. nunq̃. n. ignis ſe in frigoris qualitatẽ verteret: ſed nouimus nihil propriũ natũ fruſtra nãm ſolere perficere. Ergo illa ſunt poſita neceſſaria q̃cunqꝫ ad cõtraria nullam hñt cognationẽ: quecũqꝫ aũt hñt: illa ſunt non neceſſaria. Sed qm̃ ad vtrãqꝫ partem contrarietatis naturali quadam cognatione

videntur

videntur eſſe coniuncta: idcirco ad vtrāꝫ partez corum euentus poſſibilis eſt: vt lignū hoc. Pōt.n.ſecari ſed nihilominus tñ hꝫ ad contraria cognationem. Pōt.n.non ſecari. ꝛ aqua quidē pōt caleſcere.ſed nihil eā ꝓhibet ꝛ frigori quoꝫ eſſe coniunctā. Et vniuerſaliter dicere eſt: q̄cunꝫ neꝫ ſemꝑ ſunt: neꝫ ſemper nō ſunt.ſed aliquotiēs ſunt: aliquotiēs non ſunt: ea per hoc ipm ꝙ ſunt ꝛ nō ſunt: hn̄t aliquā ad contraria cognationē. Hec aūt impoſſibiliū ꝛ neceſſariorū media ſunt. Impoſſibile.n.nunq̄ꝫ eſſe pōt. Neceſſariū nunq̄ꝫ non eē.inter hec ꝓpria quorundā nā eſt: que hoꝝ vtrorūꝫ ſit media: que ꝛ eſſe.ſ. poſſit ꝛ nō eſſe.ergo hoc nūc dicit. Videmus inqt in his: q̄ non ſemꝑ actu ſunt. Illa vero nō ſemꝑ ſunt actu: que ad vtraꝫ ꝯ̄ria hn̄t cognationē.ignis ſemꝑ actu calidus eſt.aqua vero nō ſemꝑ. Quocirca videmus in his: q̄ non ſemꝑ ſunt actu: eſſe quedā poſſibilia. ꝛ non.i.vt ꝛ ſint ꝛ nō ſint.qđ in his euenit in quibus vtrūꝫ cōtingit.i.ꝛ eſſe ꝛ nō eſſe: vt aquā ꝛ eſſe calidam ꝛ non eſſe.fieri quoꝫ ꝛ non fieri calidā. Multaꝫ nobis ꝑſpicua ſunt ita ſe ſe habentia. vt in vtramꝫ partem euentus ſine vllo alicuius rei impedimēto vertatur: vt veſtem poſſibile eſt quidē ſecari. Sed fortaſſe ita ꝯtingit: vt non añ ferro diuidatꝰ.q̄ꝫ eam exterat vetuſtas: ꝛ hoc fieri poteſt: vt quelibet veſtis nō ferro potius minutatim pereat.quā vſu ipſo exteratꝰ. Similr autem non ſolū eam ſecari poſſibile eſt: ſed eam priꝰ exteri q̄ꝫ ſecari: non.n.eſſet poſſibile nō ſecari niſi prius eſſet poſſibile exteri. Cum.n.exteritur: non ſecatur hoc aūt in qbus eueniat vniuerſaliter monſtrat. Euenit hoc inquit in facturis. Facture aūt ſunt: in qbuſcunꝫ generatio eſt atꝫ corruptio. Siue.n. quid nā fiat ſiue arte: in his a faciendo facturā dixit. In his ergo facturis alia poteſtate quidem ſunt alia actu: vt aqua qdem eſt calida poſſibilitate. Pōt.n.fieri calida: frigida aūt actu eſt. Eſt enim frigida actu. hoc autem actu ꝛ poteſtate fieri ex materia venit. Nā cuꝫ ſit materia contrarietatis ſuſceptrix: ꝛ ipſa in ſe vtriuſꝫ cōtrarietatis habeat cognationē: ſi ipſa ꝑ ſe cogiteꝰ: nihil eoꝝ habet que in ſe ſuſcipit: ꝛ ipſa quidez nihil actu eſt: oīa tñ poteſtate. Suſcipiēs autem contraria q̄ꝫq̄ꝫ vnā habeat contrarietatē habet tñ ꝛ alteram ſimul: ſed non actu: vt in eadē aqua. huius.n.materia ꝛ caloris ſuſceptrix eſt ꝛ frigoris. Sed cū vtrūlibet eoꝝ ſuſceperit vel calorē vel frigus: eſt quidem ſi ita contingit calida: eſt ēt ſimul ꝛ frigida: ꝛ non eodē modo. Nam fortaſſe actu calida eſt frigida poteſtate Ergo qđ poteſtate eſt ī rebus: ex materia venit. Alioquin diuinis corporibus nihil oīno eſt poteſtate: ſed oē actu: vt in ſole nunq̄ꝫ eſt lumen poteſtate: ſed actu nec poteſtate quidē vlla obſcuritas: vel toto celo nulla quies. Ita ergo ſe ſe hn̄t ex materia: vt oīa ipſa eſſent poteſtate. nihil aūt actu introducta: ſed natura que in ipſa materia eſt: ſingulos pro rōne diſtribuit motus: ꝛ ſingulas qualitatū ꝓprietates ſingulis materie partibus ponit: vt alias quidē nā ipſa neceſſarias res ordinauerit ita vt q̄ꝫdiu res illa eſſet eius in ipſa proprietas ꝑmaneret: vt igni calor. Nā q̄ꝫdiu ignis eſt: tamdiu ignē calidū eſſe neceſſe eſt. aliis vero rebꝰ tales qualitates appoſuit: qbus carere poſſunt. Et illa quidē neceſſaria q̄litas informat vniuſcuiuſꝫ ſubſtantiā. illa.n.eius qualitas cū ipſa materia ex natura coniuncta eſt. Iſte vero alie qualitates extra ſunt: q̄ admitti poſſunt ꝛ nō admitti. atꝫ hinc eſt generatio ꝛ corruptio. Ex nā ergo ꝛ ex materia iſta in rebus non neceſſaria poſſibilitas venit. q̄ in re caſus quoꝫ aliqñ ſubrepit: q̄ eſt indeterminata cā ꝛ ſine vlla rōne cadens. neꝫ.n.caſus nā eſt: q̄ fruſtra nihil efficit. Nec liberꝝ eſt caſus arbitriū: ꝙ in iudicio ꝛ rōne cōſiſtit. Sed extra eſt caſus: qui ꝑꝑ aliā rem quibuſdā factis ipſe ſubitus ꝛ īpulſus exoritꝰ. Et ex hac aūt que ē vtrūlibet poſſibilitate ēt illa liberi arbitrii rō venit. Si.n.non eſſet fieri aliquid poſſibile: ſed oīa aut ex neceſſitate eſſent aut ex neceſſitate nō eſſent: liberū arbitriū nō maneret. Recte igitꝰ nec oīa caſu vt Epicurus: nec oīa neceſſitate: vt Stoicus: nec rurſus oīa libero arbitrio fieri propoſuit. Sed cūcta ꝑmiſcens in ꝑmixto mūdo ꝑmixtas quoꝫ reꝝ cauſas eſſe propoſuit: vt alie quidē ex neceſſitate: alie vero caſu: vel libero arbitrio: vel poſtremo poſſibilitate ꝯtingerent. Quoꝝ oīum vnū nomē eſt vtrūlibet vel in caſu vel ī volūtate vel in poſſibilitate. Sed hoꝝ diuiſionē fecit Nā eoꝝ que ſunt vtrūlibet alia ſunt: q̄ equaliter ad affirmationē ꝛ negationē ſe hn̄t. vt eſt lecturū me eē hodie virgiliū ꝛ nō lecturū. Vtroꝫ.n.mō vtrūꝫ eſt hoc eſt.n.qđ ait ꝛ nō magis vel affirmatio vel negatio eſt. Equaliter.n.ꝛ poſſū legere virgiliū nūc: ꝛ poſſum nō legere. Alia vō ſunt q̄ non ſe equaliter hn̄t.ſꝫ q̄ꝫq̄ꝫ in vna re frequentius eueniant: non tñ prohibitū ē in altera ꝓuenire: vt in eo qđ ē hoīez in ſenecta caneſcere. In pluribꝰ qdē hoc ꝯtingit ſꝫ ꝯtigit fieri ꝛ alterum.i.vt nō caneſcat. Alteꝝ vero minime.i. vt caneſcat. Ita ergo ex poſſibilitate ꝛ caſu ꝛ libero arbitrio contradictionez in vna parte de futuro definite non eſſe veram vel falſam ꝑ firmiſſimā ꝛ validiſſimā argumentationē conſtituit. His autem adiicit hoc.

¶ Igitꝰ eſſe quod eſt quando eſt: ꝛ nō eſſe quod non eſt quando non eſt: neceſſe eſt. ſed nō omne quod ē neceſſe eſt eſſe: nec quod nō eſt neceſſe eſt nō eſſe. non eni idez eſt omne quod eſt neceſſario eſſe quando eſt: ꝛ ſimplicitꝰ eſſe ex neceſſitate. Similiter aūt ꝛ in eo quod non eſt.

¶ Duplex modus neceſſitatis oñditur: vnus qui cum alicuius accidētis neceſſitate proponitꝰ. Alter q ſimplici predicatione proferꝰ: vt cum dicimus ſolē moueri neceſſe eſt: non.n.ſolem q2 nunc moueꝰ: ſed q2 nunq̄ꝫ non mouebitꝰ: idcirco in ſolis motu neceſſitas venit. Alter vero qui cū conditione dr̄: talis eſt: vt cum dicimus ſocratē ſedere neceſſe eſt cū ſedet: ꝛ nō ſedere neceſſe eſt cū nō ſedet. Nā cum idē ī eodē tpe ſedere ꝛ nō ſedere nō poſſit. quicūꝫ ſedet non pōt nō ſedere tunc cū ſedet. Igitꝰ ſedere neceſſe eſt. ergo tūc qñ quis ſedet euz ſedere neceſſe eſt. fieri.n.non pōt vt cū ſedet non ſedeat. Rurſus qñ quis non ſedet: tunc cū non ſedet: non ſedere eū manifeſtum eſt. Non enim poteſt idē ſedere ꝛ non ſedere: ꝛ poteſt iſta eſſe cū conditione neceſſitas: vt cū ſedet aliquis tunc cū ſedet ex neceſſitate ſedeat. ꝛ cū non ſedet: tunc cū non ſedet: ex neceſſitate non ſedeat. Sed iſta cū condictione q̄ proponitur neceſſitas non illamꝰ ſimplicē ſecum trahit. Non.n.q̄cūꝫ ſedet: ſimpliciter eū ſedere neceſſe eſt: ſed cū adiectione ea que eſt tunc cū ſedet: ſicut ſolem dicimus neceſſe eſt moueri. Nec hoc addimus: vt ſolē moueri neceſſe ſit cū moueꝰ: ſed tantū ſimpliciter dicimus ſolē moueri neceſſe eſt. ꝛ hec neceſſitas ſimpliciter de ſole dicta veritatē in oratione ꝑficiet. At vero illa que cū condictione dicitur: vt cū dicimus ſocratē ſedere neceſſe eſt tūc cum ſedet id quod proponimus

tunc cū ſedet: ⁊ hanc conditionē tꝑis ſi a ꝓpoſitione diuidimus: de tota propoſitione veritas perit. Nō. n. poſſum⁹ dicere qm̄ ex neceſſitate Socrates ſedet poteſt. n. ⁊ non ſedere. habet. n. quandā conuenientiam ⁊ cognationē poteſtas ſocratis ſicut ad ſedendū ſic ēt ad non ſedendū. Ergo id qđ dicimus ex neceſſitate ſocratē ſedere tunc cū ſedet ad accidens reſpiciētes proponimuſ. Nā qn̄ accidit Socrati ſedere. ⁊ eo tp̄e quo accidit: ei nō accidiſſe non pōt. ſic. n. fiet vt eadem res ⁊ accidat vno eodemq; tp̄e ⁊ non accidat: qđ impoſſibile eſt. Idcirco accidens eius inſpicientes dicimus: neceſſe eſt ſocratē ſedere: ſed non ſimpliciter: ſed tunc cū ſedet. Et ſicut ſimpliciter ethiopem dicere eſſe candidū falſum eſt: verꝝ tn̄ eſt in aliquo eſſe candidū (In oculis. n. ⁊ dentibus illi candor ineſt) ita quoq; falſū eſt Socratē ex neceſſitate ſedere ſimpl'r. Verum autē eſt hāc neceſſitatē in aliquo quodā ponere ⁊ non ſimpliciter predicari: vt dicamus tunc cū ſedet. Quēadmodum. n. in ſole dicimus qm̄ ſolē moueri neceſſe eſt ſimpliciter: ſi ita dicamus Socratē ſedere neceſſe eſt falſum eſt. Sin vero marmoreū ſocratē dicamus: qm̄ marmoreū ſocratē ſedere neceſſe eſt: ſi fortaſſe ſedēs formatus ſit: verꝝ eſt: ⁊ ſimpl'r de tali Socrate neceſſitas poterit predicari. de ipſo aūt ſocrate ſimpliciter talis neceſſitas non dr̄. Neq;. n. fieri pōt: vt ſocrates ex neceſſitate ſedeat niſi fortaſſe cū ſedet. tunc. n. cum ſedet qm̄ ſedet ⁊ non pōt non ſedere: ex neceſſitate ſedet. alioqn ex neceſſitate non ſedet ſimpl'r: ſed ꝯtingēter. pōt. n. ſurgere. Qđ aūt ex neceſſitate ſimpl'r eſt: illam ꝑmutare nō pōt neceſſitatē: vt qm̄ ſimpliciter ſolem moueri neceſſe eſt: ſol ſtare nulla ratione poteſt. Hoc igit̄ Ariſtoteles dicit. oē quod eſt qn̄ eſt: ⁊ oē ꝙ non eſt qn̄ non eſt: eſſe cū conditione ⁊ non eſſe neceſſe eſt. Sed non ſine conditione aut eſſe aut non eē ſimpliciter. hec. n. ſolis illis neceſſitatibus attributa ſūt: quecunq; nullius potentie aut cognationis ad oppoſita ſunt: vt ſol ad quietē vel ignis ad frigus. Neq;. n. idē eſt inqt. A. ex neceſſitate eē aliqđ qn̄ eſt īditione vel non eſſe qn̄ non eſt: ⁊ ſimpl'r dicere oīa ex neceſſitate eſſe: vel non eſſe. illud. n. conditione verum fit: in hac ſimplicitatis natura efficit veritatē. Similiter aūt inquit ⁊ in eo ꝙ non eſt idem eſt. Non. n. oē qđ ſi eſt non eſſe neceſſe eſt: ſed tunc cum non eſt tunc non eſſe neceſſe eſt: ⁊ hoc in conditione rurſus non ſimpliciter. Duabus igit̄ neceſſitatibus demōſtratis vna. ſ. conditionali altera ſimplici. Rurſus ad contradictionem de futuro contingentiq; reuertitur.

¶ **Et in cōtradictione eadē ratio eſt. Eſſe qdē vel nō eſſe omne neceſſe eſt: ⁊ futurū eſſe vel non: non tamē diuidētē dicere alterum neceſſarium. Dico autē neceſſe eſt quidē eſſe futurū bellū nauale cras: vel non futuꝝ eſſe ſed non futurū eſſe cras bellū nauale neceſſe eſt. vel nō futurū eſſe. Futurū autē vel eſſe vel non eſſe neceſſe eſt.**

¶ Planiſſime que ſnīa haberet̄ de ꝯtingentibus propoſitionib⁹ ⁊ futuris expoſuit dicens. In his totā q̄dē cōtradictionē dictā vnā quālibet partē verā hēre alterā falſaꝫ. Sed nō vt aliquis diuidat atq; rn̄deat Hanc quidē ex neceſſitate eē verā: illā vero ex neceſſitate alterā falſam: vt in eo qđ dicimus. ſol hodie occidet: ſol hodie nō occidet. facillime in his aliqs diuidēs dicit: qm̄ ſolem hodie occidere ex neceſſitate ē verum: nō occidente ex neceſſitate falſum. Ita ſe ſe hēt diuinoꝝ corpoꝝ rō ⁊ nā: vt in his nulla cognatio ſit ad oppoſita. atq; ideo vel ꝙ ſunt: ex neceſſitate ſunt: vel ꝙ non ſunt: ex neceſſitate non ſunt. Ea uero que ī generatione ⁊ corruptione ſunt. nō ſunt ita. Et. n. hn̄t hoc ipſo ꝙ gignunt̄ ⁊ corrumpuntur ad oppoſita cognationeꝫ. atq; ideo in his non eſt vnā partē contradictionis aſſumere: ⁊ eā neceſſario eē predicare: ⁊ rurſus aliā neceſſario non eſſe proponere: q̄uis totius contradictionis vna quelibet pars vera ſit altera falſa: ſed incognite ⁊ indefinite: ⁊ non nobis: verum natura ipſarum reꝝ que proponuntur dutabilis. vt ī ea propoſitione q̄ ē ſocrates hodie lecturus eſt: ſocrates hodie lecturus non eſt: totius quidē contradictionis vna vera eſt altera falſa. aut. n. lecturus eſt. aut non lecturus: ⁊ hoc confuſe ⁊ in tota oratione inperſpectū. Sed nullus pōt diuidere ⁊ reſpondere qm̄ vera eſt lecturū eum. eſſe: vel certe qm̄ eſt vera non eū eſſe lecturū. Hoc autem non ꝙ audiētes de futuro neſciamus: ſed ꝙ eadē res ⁊ eſſe poſſit ⁊ nō eſſe. Alioquin ſi ex noſtra ſcientia hoc eueniret ⁊ non ex ipſaꝝ reruꝫ variabili ⁊ indefinito prouentu: illa rurſus impoſſibilitas contingeret: vt oīa neceſſitas adminiſtraret. Non. n. propter ſcientiam nr̄am ꝙ ex neceſſitate eſt euenturū eſt. Sed ēt ſi nos neſciamus: erit tamen alicuius rei euentus conſtitutus: ⁊ indubitanter illam rē futurā eſſe neceſſe ē. Ergo qm̄ hoc fieri nō pōt: et ſunt quedā: que non ex neceſſitate proueniant ſed cōtingenter: in his q̄q̄ totius cōtradictionis in qualibet eius parte veritas inueniat̄ aut falſitas: nō tn̄ vt aliquis diuidat ⁊ dicat hanc quidem veram eſſe: illā vero falſam: quod huiuſmodi monſtrauit exemplo. Cras. n. bellū nauale fieri: aut non fieri neceſſe eſt: nō tamen ex neceſſitate fiet cras: aut neceſſitate nō fiet cras. Vt poſſit aliqs diuidere ⁊ predicare dicens craſ fiet: vt hoc vere dicat ⁊ ita ex definito contingat. vel rurſus cras non fiet: ⁊ hoc eodem modo proueniat: hoc fieri non pōt: ſed tn̄ indefinite quecūq; vna pars contradictionis vera eſt altera falſa: ſed que euenerit. Euentus autem ipſoꝝ indiſcretus eſt. ⁊ illud eniꝫ ⁊ illud poterit euenire. hoc autem idcirco eſt quoniaꝫ non eſt ex antiquioribus quibuſdā cauſis pendens rerum euentus. Vt quedam quodāmodo neceſſitatis catena ſit: ſed potius hec ex noſtro arbitrio ⁊ libera voluntate ſunt: in quibus eſt nulla neceſſitas. Quod ſi inquit ſimiliter orationes vere ſunt quēadmodum ⁊ res: hoc ſumpſit a Platone qui dixit ſimiliter ſe habere orationes rebus: ⁊ cognatas quodammodo eſſe in ipſa ſignificatione: vt ſi ſint res impermutabiles et ratione ſtabili permanentes: oratio quoq; de his vera eſſet ⁊ neceſſaria. Sin vero eſſet res que varietate nature nunq̄ perpetuo permaneret in orationibus quoq; fixa veritas non eſſet: ⁊ nulla per huiuſmodi orationes demonſtratio ꝓueniret. hoc ergo ſumēs A. vt optime dictum ait.

¶ **Quare quoniā orationes ſimilit̄ vere ſunt quem admodū ⁊ res Māifeſtū eſt: quoniā quecunq; ſic ſe habēt: vt vtrūlibet ſint: ⁊ cōtraria ipſoꝝ contigāt: neceſſe eſt ſimiliter ſe habere ⁊ contradictionem. Quod contingit in his: que non ſemper ſunt: et non ſemper non ſunt.**

¶ Neceſſe eſt ita contradictionē ſe habere: que de illi⁹ nature inſtabilibus atq; indefinitis rebus eſt. Quod ſi res ſint dubitabiles ⁊ indefinito variabiliq; prouentu: contradictio quoq; que de his rebus fit: variabili

⁊ indefinito

⁊ indefinito prouentu ſit. Que autez eſſent huiuſmo
di res.quarũ euentus variuſ indefinituſq̃ conſtaret.
planiſſime demonſtrauit dicens q̄ contingit in his q̄
non ſemp ſunt ⁊ non ſemper nõ ſunt. Ea.n.ſunt in q-
bus contingit vtrũlibet que neq̃ ſemper ſunt(poſſũt
.n.corrumpi)neq̃ ſemp non ſunt.poſſunt.n. genera-
ri ⁊ fieri.Hec.n.ſũt que hñt ad oppoſita cognationẽ
ſicut in ipſa propria ſubſtantia rerũ ipſaruz euentus
docet.Nam eſſe ad non eſſe oppoſitũ eſt. Quod autẽ
non fuit ⁊ generat̃ ⁊ fit:ex eo q̄ non fuit eſt.Habuit
igr̃ i hoc ad eẽ ⁊ ñ eẽ.i.ad oppoſita cognationẽ.Si vo
idẽ ipſuz qd̃ eſt corrũpatur:ex eo q̄ fuit nõ erit.hẽbit
igr̃ rurſus ad oppoſita cognationẽ.Quare ⁊ ſicut ha
rũ q̃ ſunt in generatiõe ⁊ corruptione rerũ prouentus
indefinit⁹ eſt:ita quoq̃ ⁊ ꝯtradictionũ partes q̃zq̃z
in tota ꝯdictione vna va ſit altera falſa. Indefinituz
.n.⁊ indiſcretũ ẽ:q̃ vna haꝝ vera ſit:que altera falſa.

¶ Horũ.n.neceſſe eſt alterã partẽ contradictionis
verã eſſe vel falſam. Non tñ hoc vel illud:ſed vtrũ
libet:⁊ magis quidẽ alteram veram:non tñ iam ve
ram vel falſam. Quare manifeſtũ eſt: quoniã non
eſt neceſſe oĩs affirmationis ⁊ negationis oppoſita
rum hanc quidem veram:illam vero falſam eſſe.

¶ Docuit ſupra nos in his que vtrumlibet ſunt rebus
contradictionis vnam partẽ non eſſe definite veram:
falſam vero eſſe alterã definite:nunc a frequentiori
⁊ a rariori argumentũ trahit. Supra namq̃ mõſtra
uit eſſe quaſdã res que frequentius quidẽ cõtingũt:
non tñ interclusum ſit:vt ei oppoſita aliqñ contingãt
Contingit.n.vt ei rarius infrequentiuſq̃ contingãt.
Ergo ſi in his quecunq̃ in pluribus eueniũt:non ne-
ceſſe eſt vnã veram eſſe alterã falſam. Idcirco qm̃ q
cunq̃ dixerit hoĩem in ſenecta caneſcere :⁊ hoc ex ne
ceſſitate eſſe protulerit:mẽtiet̃.Põt.n.⁊ nõ caneſce
re.Si in his ergo nõ eſt definite vna vera:altera fal
ſa:in q̄bus vna res frequentius venit:rarius altera:
multo minus in his in q̄bus oppoſitorũ euentus eq̃-
lis eſt.⁊ verũ eſt quidem dicere qm̃ hoc cõtingit:fre
quentius:non tñ oĩno:quoniam contingit:idcirco q̄
licet rarius tñ cõtingit oppoſitum. Qd̃ ſi neq̃ in his
que in pluribus predicantur vna definite vera eſt al-
tera falſa:⁊ multo minus in his quorum equaliter in
diſcretus euentus eſt:manifeſtum eſt in futuris ⁊ cõ
tingentibus propoſitionibus non eſſe veram vnaz:al
teram falſaz.hoc enim in principio vt monſtraret va
lidiſſima argumentatione contendit.

¶ Neq̃.n.quemadmodũ in his que ſunt:ſic ſe hẽt
etiam in his que non ſunt: poſſibilibus tñ eſſe vel
non eſſe.ſed quemadmodum dictum eſt.

¶ Ad diuiſionem tp̄orum in principio factam totam re
uocat queſtionẽ. Ait.n.prius propoſitiones eas q̃ fie-
rent:aut in preſenti:aut in futuro:aut in preterito pre
dicari:⁊ eas quidẽ que de preterito vel preſenti dice-
rent̃:definitã veritatẽ vel falſitatem habere: ſiue in
ſempiternis ⁊ diuinis rebus dicerentur ſiue in naſcẽ
tibus ⁊ morientibus:in quibus vtrũlibet cõtingeret:
vt haberent ad oppoſita cognationẽ in futuris vero
ſi de diuinis quidẽ rebus aliq̄s ⁊ immutabilibus loq
retur:eodem mõ vnã veram definite:alteraz falſam
eſſe definite: Non.n.habeat hm̃õi nature ad oppoſi-
ta cognationẽ. In his aũt que in generatione ⁊ corru
ptione eſſent de futuro p̄dicatis vel affirmatiue vl̃ ne
gatiue non eundẽ eſſe modũ veritatis definite:ſed to
tius quidẽ contradictionis vnam partẽ veraz eſſe: al
teram falſam:definite autem vnam veram : definite
alterã falſam minime. Nunc aũt non vtraq̃ tempo-
ra poſuit preſens.ſ.⁊ preteritũ. Sed tantum preſens.
dixit enim. Neq̃ enim quemadmodũ in his que ſunt
ideſt que preſentia ſunt. Quod vero ait in his que nõ
ſunt poſſibilibus tamen eſſe: de futuris loquit̃ que
cum non ſint:tamen eſſe poſſunt. Non enim ſic ſe hẽt
in preſenti predicta propoſitio:quemadmodum in fu
turo in his.ſ.que vtrumlibet ſunt:⁊ in generatione ⁊
corruptione conſiſtunt. In illis.n.ideſt preſentibus ⁊
preteritis definite vna vera ẽ altera falſa. In his ve
ro ideſt futuris ⁊ contingentibus veritas ⁊ falſitas
propoſitionum nulla definitione conſtringitur. Sed
quoniam de futuris propoſitionibus Ariſtotelicam
ſententiam quantum facultas fuit.diligenter expreſ-
ſimus:prolixitatem voluminis terminemus.

¶ Incipit cõmentariorum liber quartus.

St quidem libri huius: q de in
terpretatione apud latinos apd̃
grecos vero περὶ ἑρμηνείας
inſcribit̃:obſcura orationis ſeri
es obſcuriſſimis adiecta ſenten-
tiis atq̃ ideo nõ hoc magnis ex
pediſſem voluminibus: niſi etiã
nihil labori concedens quã poſ-
ſem planiſſime qd̃ in prima edi-
tione altitudinis ⁊ ſubtilitatis omiſeram: ſecunda cõ
mentatione complerem. Sed danda eſt prolixitati ve
nia:⁊ operis longitudo libri obſcuritate penſanda ẽ.
Sunt tñ gradus apud nos ſatiſfacientes lectoris ⁊ di
ligentie ⁊ ſtudio cupientis facillime magna cognoſce
re. Huius.n. libri poſt has geminas cõmentationes
quoddã breuiariũ faciemus:ita vt in quibuſdã ⁊ fe-
re in oĩbus Ariſtotelis ipſius verbis vtamur: tñ q̄ il
le breuitate dixit obſcure:nos aliquibus additis dul-
ciorẽ ſeriem adiectione faciamus:vt quaſi inter text⁹
breuitatem cõmentationiſq̃ diffuſionem medius in-
grediat̃ ſtilus diffuſe dicta colligens : ⁊ anguſtiſſime
dicta diffundens:atq̃ hoc poſterius. Nunc vero qm̃
ab Ariſtotele ſupra monſtratum eſt:in futuro contin
gentiũ propoſitionũ veritatem ⁊ falſitatem non ſta-
bili neq̃ definita ratione eſſe diuiſam:⁊ quicquid ſu
pra latiſſima diſputatio cõplexa eſt:nunc hec eius in
tentio eſt:vt categoricarũ propoſitionum numerum
tradat:quecunq̃ cum finito vel infinito noĩe ſimplici
ter fiunt. Primo.n.volumine dictum eſt nomen eſſe
vt homo:infinitũ nomen vero vt non hõ. Predicati
ue autem ⁊ categorice ꝓpoſitiões ſunt.q̃ duobus tan
tum ſimplicibus terminis cõſtant.hec ãt ſunt ſiue cũ
finito nomine.vt eſt homo ambulat:ſiue cum noĩe in
finito:vt eſt non homo ambulat. Harum igitur pro-
poſitionũ categoricarũ atq̃ ſimpliciũ tradere nume-
rum contendit.quecunq̃ fiunt adiectione nominis in
finiti. Sed quoniam propoſitiones omnes aut ſecun-
dum qualitatem differunt.aut ſecundum quantita-
tem. Secundum qualitatem q̄ hec quidem affirma
tiua:illa vero negatiua. Secundum quantitatem:ve
ro:q̄ hec quidem plura complectitur.illa vero pau-
ca.ſecundum quam differentiam he propoſitiões :q̃
dicunt homo ambulat:⁊ rurſus non homo ambulat
a ſe differunt aut ſecundum quantitatem:aut ſecun-
dum qualitatem videamus. Nam q̄ dico homo am-
bulat:qualitatem quidem quandam ſubſtantie.ideſt